

# EVALUATIE PLATFORM EER EN VRIJHEID

Auteur(s):

Jurriaan Omlo, Mayke Kromhout, Sylvana Robbers en Alfons Fermin



## COLOFON

### Auteurs:

Jurriaan Omlo, Mayke Kromhout, Sylvana Robbers en Alfons Fermin

Vormgever: MAG gezien

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding:

© Bureau Omlo (Utrecht)

De inhoud van deze publicatie is met grote zorg samengesteld. Desondanks is Bureau Omlo niet aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat door het gebruik van deze informatie.

**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**



# Inhoudsopgave

<b>1</b>	<b>Inleiding</b>	<b>6</b>
1.1	Achtergrond en aanleiding	6
1.2	Doelstelling en onderzoeksvragen	7
1.3	Onderzoeksaanpak	8
1.4	De veranderingstheorie	9
1.5	Leeswijzer	12
<b>2</b>	<b>Kwantitatieve resultaten</b>	<b>13</b>
2.1	De enquête	13
2.2	Profiel respondenten	14
2.3	Informatieaanbod en informatiebehoefte	15
2.4	Doelrealisatie	19
2.5	Verbeterpunten en tips	21
<b>3</b>	<b>Kwalitatieve resultaten</b>	<b>23</b>
3.1	De focusgroep en interviews	23
3.2	Profiel respondenten	24
3.3	Kennisdeling	25
3.4	Netwerkvorming	27
3.5	Problematiek agenderen en bespreekbaar maken	30
3.6	Aanbevelingen en verbeterpunten	32
1	Platform voortzetten, maar wel vernieuwen	32
2	Huidige doelen behouden, maar wel aanscherpen	36
3	Uitdragen dat zelfbeschikking niet alleen betrekking heeft op groepen met een migratieachtergrond	37
4	Samenwerken met zelforganisaties	38
5	Investeren in het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen	40
6	Als rijksoverheid de eigen rol en verantwoordelijkheid vergroten	41
<b>4</b>	<b>Conclusie</b>	<b>44</b>
4.1	Inleiding	44
4.2	Doelrealisatie	45
4.2.1	Goede resultaten bij kennisoverdracht en netwerkversterking	46
4.2.2	Agenderen en bespreekbaar maken van problematiek heeft impuls	47



4.3	Aanbevelingen en verbeterpunten	48
4.3.1	Aanbevelingen gericht op functioneren binnen bestaande kaders	48
4.3.2	Aanbevelingen die verder reiken dan de bestaande kaders	49
4.4	Tot slot	52
<b>Bijlage 1</b>	<b>Aanvullende methodologische verantwoording</b>	<b>53</b>
<b>Bijlage 2</b>	<b>Vragenlijst</b>	<b>54</b>
	Wat is uw geslacht?	55
	Wat is uw leeftijd?	55
	Wat is uw opleidingsniveau?	56
	Bent u via een organisatie betrokken bij het Platform Eer en Vrijheid?	56
	Zo ja, via wat voor soort organisatie?	56
<b>Bijlage 3</b>	<b>Lijst met thema's waar respondenten zich mee bezig houden</b>	<b>69</b>



# 1 Inleiding

Dit rapport presenteert de resultaten van de evaluatie van het Platform Eer en Vrijheid. De evaluatie richt zich op het functioneren van het Platform sinds Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) verantwoordelijk is voor de uitvoering ervan. KIS organiseert sinds 2018 de bijeenkomsten voor het platform. De evaluatie vindt plaats op verzoek van de Tweede Kamer, naar aanleiding van de initiatiefnota *“In Nederland beslis je over je eigen leven”* van Kamerlid Bente Becker (18 november 2019). De minister heeft toegezegd om het platform te laten evalueren en aan KIS gevraagd dit te organiseren. KIS heeft hier positief op gereageerd en de opdracht verstrekt aan Bureau Omlo.

## 1.1 Achtergrond en aanleiding

Het Platform Eer en Vrijheid is een landelijk platform voor organisaties en personen die zich bezighouden met thema's als huwelijksdwang, achterlating, huwelijkse gevangenschap, gedwongen leven in isolement en eengerelateerd geweld. Deze schadelijke praktijken kunnen voortkomen uit een gebrek aan erkenning van en respect voor het zelfbeschikkingsrecht van mensen. Het platform biedt professionals en vrijwilligers die zich inzetten om deze onderwerpen aan te pakken de mogelijkheid om hun kennis te delen, te netwerken en onderwerpen te agenderen tijdens bijeenkomsten. Naast het organiseren van bijeenkomsten, is er aandacht voor zelfbeschikking in de KIS-nieuwsbrief en in artikelen op de website van KIS.

Het platform vormde eerder een van de actielijnen van het Actieplan Zelfbeschikking 2015-2017 van het ministerie van SZW en werd tot 2018 vormgegeven door Diversion. Het platform is in die periode geëvalueerd als onderdeel van een aantal grotere evaluaties (nulmeting, tussenmeting en eindmeting) van het Actieplan Zelfbeschikking (Panteia & Bureau Omlo 2016, 2017, 2018). Uit deze evaluaties werd duidelijk dat het platform via kennisuitwisseling bijdroeg aan professionalisering van deelnemers. Ook stimuleerde het platform signalering van de problematiek en droeg het bij aan sterkere relaties tussen vertegenwoordigers van diverse organisaties. Een kanttekening was dat gemeenten weinig deelnamen aan de bijeenkomsten.

Met de afloop van het Actieplan Zelfbeschikking (2015-2017) liep ook de opdracht van Diversion om het platform Eer en Vrijheid te coördineren af. Het ministerie van SZW wilde het netwerk in stand houden en besloot KIS te vragen of zij de rol van Diversion zouden kunnen overnemen en dit binnen het KIS programma een plek te geven. KIS nam vervolgens de uitvoering van het platform over en reserveerde zowel in 2018 als in 2019 een bedrag van c.a. 15.000 in de begroting om het Platform voor te zetten. Deze bedragen bleken onvoldoende. De tekorten heeft Movisie met eigen middelen gedekt.



Een ander deel is ten koste gegaan van andere activiteiten rond zelfbeschikking. Voor 2020 en 2021 heeft KIS daarom het bedrag verhoogd naar 30.000, overigens opnieuw ten koste van andere (inhoudelijke) activiteiten op het thema zelfbeschikking. Hoewel dit budget meer ruimte gaf, was het nog steeds aanmerkelijk minder dan wat Diversion had te besteden. Gedurende de looptijd van 1 juni tot en met 31 december 2017 bedroegen de financiën voor het platform €346.358,46. Op jaarbasis betrof het ongeveer €100.000. Het verschil in begroting hangt samen met het aantal bijeenkomsten per jaar, de mogelijkheden om informele netwerkmomenten te creëren en actief het netwerk te onderhouden.

Sinds KIS de bijeenkomsten organiseert, zijn er zes bijeenkomsten georganiseerd (2018-2021). Diverse thema's zijn besproken, waaronder informele huwelijken, achterlating, eengerelateerd geweld, mannenemancipatie, shame sexting en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Naast aandacht voor inhoudelijke thema's wordt er gesproken over veelbelovende werkwijzen, methodes en werkzame elementen, om zo professionals en vrijwilligers handvatten aan te reiken. Verder wordt er ingezet op het versterken van de regionale samenwerking tussen professionals en vrijwilligers. De presentaties worden gegeven door professionals en vrijwilligers uit de praktijk en soms door onderzoekers.

## 1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Deze evaluatie moet inzicht bieden in het functioneren van het platform sinds dit in 2018 onder KIS valt. Tevens is er binnen de evaluatie ruimte voor een eventuele aanscherping van de doelen en het formuleren van aanbevelingen. De huidige doelstelling van het platform is driedelig: (1) faciliteren of bevorderen van kennisdelen, (2) agenderen en bespreekbaar maken van maatschappelijke problematiek en (3) versterken van netwerken van deelnemers. Het onderzoek zal de volgende twee vragen beantwoorden:

- 1 In hoeverre worden de doelstellingen van het platform volgens deelnemers gerealiseerd?
- 2 Welke aanbevelingen en lessen zien deelnemers voor het platform?



## 1.3 Onderzoeksaanpak

Voor de evaluatie van het platform hebben we een zogenoemde veranderingstheorie of beleidstheorie opgesteld. Dit hebben we gedaan op basis van deskresearch van beschikbare beleidsdocumenten en eerdere evaluaties en een interview met medewerkers van KIS. Dit heeft met name geholpen om de doelen van het platform scherp en eenduidig te formuleren en diende als kader voor de evaluatie. Om de effectiviteit van het platform te kunnen beoordelen, moet duidelijk zijn welke doelen precies gerealiseerd dienen te worden en op welke wijze. Het opstellen van een veranderingstheorie ontleen we aan de *Theory of Change evaluatiemethode* (vgl. Omlo e.a., 2012). In paragraaf 1.4 presenteren we de veranderingstheorie en lichten we de focus van de evaluatie nader toe.

Om te toetsen in hoeverre de doelen ook zijn gerealiseerd hebben we een enquête afgenomen onder bezoekers van het platform. Ook hebben we twaalf deelnemers in verdiepende interviews gesproken. Daarna hebben we een focusgroep georganiseerd. In dit online groeps gesprek met in totaal zeven deelnemers, hebben we een deel van de voorlopige resultaten van het onderzoek gepresenteerd. De respondenten kregen volop de ruimte om erop te reageren, onze waarnemingen aan te scherpen en aanvullende percepties en ideeën in te brengen.

Tot slot hebben we twee keer medewerkers van KIS geïnterviewd. In de beginfase hebben we met hen de veranderingstheorie doorgenomen. Ook hebben we in dit gesprek aan hen gevraagd welke effecten, werkzame elementen, knelpunten en verbeterpunten zij zien. In de eindfase hebben we de verbeterpunten die naar voren zijn gebracht door bezoekers van het platform voorgelegd. De medewerkers van KIS kregen de ruimte om deze aanbevelingen nog aan te vullen en aan te scherpen. Alle gesprekken vonden telefonisch dan wel online (via Teams) plaats.

De evaluatie is begeleid door een commissie bestaande uit Florentine Zarks (ministerie van SZW), Sawitri Saharso (Vrije Universiteit Amsterdam) en Marianne Vorthoren (zelfstandig adviseur). De commissie is drie keer online bijeengekomen om de aanpak, de voortgang, eerste indrukken en het conceptrapport te bespreken.





## 1.4 De veranderingstheorie

De formele doelstellingen van het platform waren voorafgaand aan het onderzoek helder. Zoals eerder benoemd zijn er drie doelen, te weten:

- 1 Faciliteren en bevorderen van kennisdelen;
- 2 Agenderen en bespreekbaar maken van maatschappelijke problematiek;
- 3 Versterken van netwerken van deelnemers.

Ten behoeve van de evaluatie hebben we vanuit de praktijk samen met medewerkers van KIS de veranderingstheorie gereconstrueerd tijdens een interview. Bovengenoemde doelen hebben we in dit gesprek ook besproken.

Voor de reconstructie van de veranderingstheorie hebben we het principe van 'backward-mapping' toegepast. Dit principe houdt in dat we zijn gestart met de beoogde doelen op langere termijn. Vervolgens hebben we met de medewerkers van KIS terug geredeneerd wat er op middellange en op korte termijn verwezenlijkt moet worden om het beoogde doel op langere termijn te realiseren. Tenslotte zijn we geëindigd met de input. We lichten het hieronder nader toe.

### Lange termijn doelen

Het platform heeft bescheiden ambities. Het streeft ernaar op de langere termijn een bijdrage te leveren aan onderstaande doelen. Medewerkers van KIS benadrukken dat het Platform Eer en Vrijheid problemen zoals eengerelateerd geweld niet (alleen) kan oplossen. De bijdrage van het platform aan de lange termijn doelen op het terrein van zelfbeschikking is dan ook beperkt.

- Er treedt een professionalisering op doordat professionals en vrijwilligers de opgedane kennis in de praktijk benutten. Hierdoor zijn zij ook in staat om betere hulp en ondersteuning te bieden aan de doelgroep.
- Empowerment van gemeenschappen. Het platform richt zich primair op professionals en vrijwilligers die werken op de thema's van zelfbeschikking en het vergroten van de bespreekbaarheid in de gemeenschappen. Daarnaast wil het platform ook zorgen dat de stem vanuit de gemeenschappen gehoord wordt in het platform (via sleutelfiguren), zodat er niet alleen over gemeenschappen gesproken wordt.
- Vermindering van slachtoffers van verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Idealiter: dat niemand meer te maken krijgt met gebrek aan respect voor en erkenning van het zelfbeschikkingsrecht.



- Verbeterde ondersteuning van slachtoffers van huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Relevante professionele en vrijwilligersorganisaties kunnen goede en tijdige ondersteuning en hulp bieden, omdat ze beschikken over relevante kennis, expertise en netwerken. En omdat professionals en vrijwilligers effectief samenwerken. Zo weten vrijwilligersorganisaties bij signalering van problemen bij welke professionals ze kunnen aankloppen. En omgekeerd kunnen professionals sneller en effectiever optreden in situaties van acute bedreiging van de vrijheid van slachtoffers, omdat ze hun contacten met vrijwilligers en overheden hiervoor kunnen benutten.

#### Middellange termijn doelen

Op middellange termijn zijn de volgende doelen van toepassing:

- Deelnemers doen nieuwe kennis op, onder meer door het delen van inzichten over relevante onderwerpen, methodes en casuïstiek.
- Deelnemers leren nieuwe netwerken kennen en kunnen bestaande netwerken aanhalen en verdiepen/versterken.
- Deelnemers krijgen de mogelijkheid om problematiek te agenderen en bespreekbaar te maken. Deelnemers aan het platform worden uitgenodigd om bij te dragen aan bijeenkomsten (keynotes en workshops). Door discussies horen professionals en organisaties van vrijwilligers wat er speelt binnen migrantengemeenschappen.
- Een bredere groep van professionals en vrijwilligers doet nieuwe kennis op door het lezen van artikelen over de gehouden bijeenkomsten op de KIS-website.

#### Korte termijn doelen

De korte termijn doelen tot slot zijn gericht op het:

- Organiseren van de bijeenkomsten van het platform door KIS.
- Voorbereiden van de bijeenkomsten samen met verschillende organisaties en personen.

#### De input

De input die het mogelijk maakt bovengenoemde doelen te realiseren, bestaat uit de maatschappelijke noodzaak die KIS en het ministerie van SZW zien om het platform te faciliteren/te organiseren en de subsidie hiervoor vanuit het ministerie.

#### Verandertheorie in schema

In onderstaand schema zijn de doelen en input samengevat weergegeven.



Figuur 1

Input	Korte termijn doel	Middellange termijn doel	Lange termijn doel
Maatschappelijk belang dat KIS en het ministerie van SZW zien in het organiseren van het platform	Organiseren van bijeenkomsten	Deelnemers doen nieuwe kennis op, onder meer door het delen van inzichten via casuïstiek en methoden	Professionalisering
Subsidie hiervoor vanuit het ministerie van SZW	Vorbereiden van de bijeenkomsten samen met verschillende organisaties en personen	Deelnemers leren nieuwe netwerken kennen en kunnen bestaande netwerken aanhalen en versterken	Samenwerking bevorderen
		Deelnemers krijgen de mogelijkheid om de problematiek te agenderen en bespreekbaar te maken	Empoweren van gemeenschappen
		Een bredere groep van professionals en vrijwilligers doet nieuwe kennis op door het lezen van artikelen over de gehouden bijeenkomsten op de KIS-website.	Verminderen van slachtoffers van huwelijksdrang, huwelijkse gevangenschap, gedwongen achterlating etc.
			Verbeterde ondersteuning aan slachtoffers

In deze evaluatie ligt de focus op het meten van de middellange termijn doelen. De lange termijn doelen vallen buiten de scope van deze studie. Bovendien is het volgens medewerkers van KIS ingewikkeld om überhaupt te meten in hoeverre het platform bijdraagt aan zulke grote maatschappelijke doelen. Daar komt bij, zoals eerder genoemd, dat de verwachting van betrokkenen is dat de bijdrage van KIS beperkt is en er vele organisaties dezelfde doelen proberen na te streven.



## 1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 starten we met het presenteren van de uitkomsten van de enquête. Dit hoofdstuk geeft een cijfermatig beeld van hoe deelnemers het platform waarderen en in hoeverre de doelen volgens hen gerealiseerd zijn. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3, mede op basis van citaten, meer verdiepend hoe geïnterviewde respondenten oordelen over het platform en wat er volgens hen beter kan. We sluiten het rapport af met een conclusie waarin we antwoord geven op de onderzoeksvragen en de kwantitatieve en kwalitatieve uitkomsten met elkaar vergelijken.



## 2 Kwantitatieve resultaten

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de enquête. We staan stil bij de ervaringen die deelnemers hebben opgedaan bij bijeenkomsten van het platform Eer en Vrijheid. We beginnen met een korte toelichting over hoe we de enquête hebben uitgevoerd, hoe we deelnemers hebben geworven en benaderd, welke vragen we hebben voorgelegd en wat het doel was van de enquête (paragraaf 1). Vervolgens beschrijven we het profiel van de respondenten (paragraaf 2), de ervaringen met de KIS-nieuwsbrief en bijeenkomsten (paragraaf 3) en tips en verbeterpunten (paragraaf 3).

### 2.1 De enquête

Het doel van de enquête was gericht op het verkrijgen van inzicht in de informatiebehoefte van de deelnemers, hun beoordeling van de activiteiten van het platform en de mate waarin deze volgens hen hebben bijgedragen aan de doelen van kennisdeling, agenderen en netwerken. Dit hebben we onderzocht middels een online enquête. In bijlage 2 is de vragenlijst te vinden.

Voor het ontwerp van de enquête is gebruik gemaakt van MS Forms. De enquêtegegevens werden anoniem verzameld. Dat wil zeggen dat er geen koppeling was tussen de namen en e-mailadressen van de deelnemers en de antwoorden. Bij de start van de enquête, bij de eerste vraag, werd aan de respondenten gevraagd om toestemming te verlenen voor het anoniem verzamelen, bewaren en gebruiken van hun antwoorden. Het invullen van de enquête duurde 5 tot 10 minuten. De enquête werd in de periode van 31 mei tot en met 27 juni 2021 afgenomen.

De enquête bestond uit drie secties. Sectie 1, 'algemene informatie', had betrekking op het verkrijgen van achtergrondgegevens van de respondent. Te denken valt aan geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, soort organisatie, functie en met welke thema's de respondent zich bezighoudt. Sectie 2 richtte zich onder andere op de ervaringen met de KIS-nieuwsbrief en de bekendheid met het Platform Eer en Vrijheid. In sectie 3, 'Bijeenkomsten', werd onder andere gevraagd naar redenen om wel of niet naar de bijeenkomsten te gaan en naar de opbrengsten van deze bijeenkomsten. Tot slot werden er een aantal stellingen voorgelegd en werden verbeterpunten en tips gevraagd.



Voor het benaderen van deelnemers hebben we gebruikgemaakt van een adressenbestand van KIS met 333 personen die hebben deelgenomen aan bijeenkomsten van KIS. Alle deelnemers zijn per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête. Er zijn twee herinneringsmails verstuurd. De enquête is ook door KIS via LinkedIn onder de aandacht gebracht van hun gehele netwerk. Tevens zijn respondenten benaderd via persoonlijke contacten van KIS medewerkers en de geïnterviewden.

## 2.2 Profiel respondenten

In totaal vulden 39 respondenten de enquête (volledig) in. De respons is met 12% (ten opzichte van het totale adressenbestand) acceptabel: in lijn met de afspraak om te streven naar een minimale respons van 10% en in lijn met de behaalde respons (15%) van de KIS-evaluatie van begin 2021. Helaas hebben we geen achtergrondinformatie van de deelnemers die niet op de enquête hebben gereageerd. Daarom kunnen we niet nagaan in hoeverre de respondenten representatief zijn voor het totale deelnemersbestand.

De overgrote meerderheid van de respondenten bestaat uit vrouwen (62%). Een kleiner percentage mannen (38%) vulde de enquête in. De gemiddelde leeftijd is 54 jaar. Veruit de meeste respondenten (79%) zijn hoog opgeleid.<sup>1</sup> De rest (21%) is 'middelbaar' opgeleid.<sup>2</sup>

Zo'n tweederde (64%) van de respondenten is via een organisatie betrokken bij het platform, bijvoorbeeld via een onderwijsinstelling, advies- of meldpunt, een welzijnsorganisatie of de politie. De overige respondenten zijn onder andere werkzaam bij gemeenten. Negen op de tien respondenten heeft een (betaalde) functie. Tien procent is als vrijwilliger actief bij deelnemende organisaties.

De respondenten houden zich met verschillende thema's bezig. De meesten (41%) houden zich bezig met de problematiek rond geweld. 21% geeft aan zich met 'zelfbeschikking' bezig te houden. Een kleiner percentage (15%) noemt grensoverschrijdend gedrag. De rest (bijna een kwart) houdt zich bezig met andere thema's, zoals interculturele communicatie, opvoeding, inburgering en trauma en opvoeden. Veel respondenten (69%) geven aan zich met meer dan één thema bezig te houden. Een volledig overzicht van de genoemde thema's is te vinden in bijlage 3.

1 Een opleiding op hbo, wo, postacademisch of doctoraat niveau.

2 Een opleiding op mbo 2, 3 of 4, havo, vwo bovenbouw, hbo/wo propedeuse-niveau.



De meeste respondenten (56%) zijn redelijk tot zeer bekend met het platform en/of met de bijeenkomsten. Een derde is er enigszins mee bekend. Een heel klein deel (8%) kent het platform amper en 3% heeft nooit eerder van het platform gehoord. Een mogelijke verklaring voor de onbekendheid met (de activiteiten van) het platform zit in de naamgeving. Sommige respondenten zijn eerder bekend met de naam Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) dan met de naam Platform Eer en Vrijheid.

## 2.3 Informatieaanbod en informatiebehoeften

We hebben in de enquête gevraagd naar hoe respondenten de activiteiten van het platform ervaren en waarderen. We hebben daarbij gevraagd naar hun oordeel ten aanzien van de KIS-nieuwsbrief en de landelijke en regionale bijeenkomsten.

De meeste respondenten ontvangen de KIS nieuwsbrief (59%). Zij geven hieraan gemiddeld een rapportcijfer van een 7 (range: 3-9, 5% onvoldoende, N=23). In de toelichting hierbij wordt genoemd dat de nieuwsbrief relevante, leerzame, nuttige, actuele en interessante informatie bevat. Verder wordt aangegeven dat de informatie snel op te zoeken is en voorzien is van doorklikmogelijkheden. De doorklikmogelijkheden worden als prettig ervaren. Enkele minder positieve opmerkingen (of verbeterpunten) zijn dat de nieuwsbrief weinig pakkend is en de informatie wellicht specifieker kan worden aangeboden qua thema en doelgroep.

Aan de respondenten die aangaven bekend te zijn met het platform, hebben wij gevraagd om aan te geven op welke manieren zij over het platform worden geïnformeerd. Hierbij konden meerdere antwoorden worden aangevinkt. Uit tabel 1 is af te lezen dat de respondenten hun informatie over het platform in belangrijke mate halen uit de KIS-nieuwsbrief, en voor een aanzienlijk deel via e-mail. Andere informatiebronnen zijn de eigen sociale en professionele netwerken.

Via KIS nieuwsbrief	54 %
Via e-mail (anders dan nieuwsbrief)	41%
Via personen uit netwerk	22%
Via updates vanuit eigen organisatie	22%
Via berichten op social media	3%
Via artikelen op de website van KIS	3%
Niet / Onbekend	11%

*Noot: N=37. Respondenten laten zich op meerdere manieren informeren over het platform, hierdoor tellen de percentages niet op tot 100%.*



Naast het uitbrengen van de nieuwsbrief organiseert KIS landelijke en regionale netwerkbijeenkomsten. Aan de respondenten werd gevraagd hun aanwezigheid aan te geven bij de laatste vijf bijeenkomsten (sinds 2018).

Eén bijeenkomst	54%
Meer dan één bijeenkomst	26%
Geen bijeenkomst	21%

*Noot: N=39. Vanwege afronding tellen de percentages niet exact op tot 100%.*

De meest bezochte bijeenkomsten zijn die van 11 oktober 2019 (n=14) en 11 oktober 2018 (n=10). Bij deze twee bijeenkomsten stonden respectievelijk de thema's 'sexting & oppositing' en 'seksueel geweld' op de agenda.

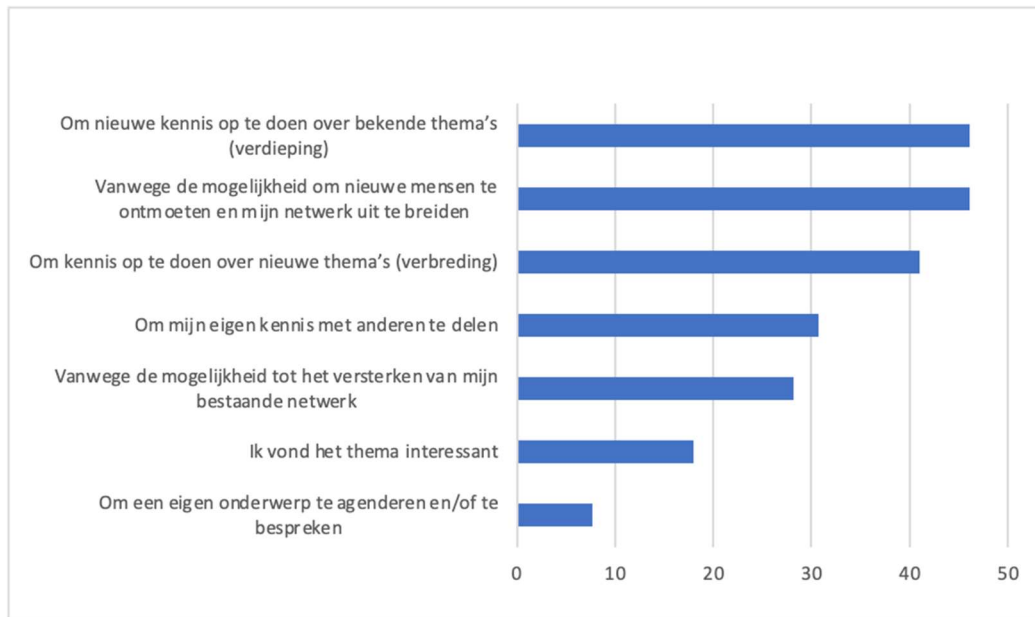
Ruim driekwart van de respondenten (80%) ging naar de bijeenkomsten van het platform (zie tabel 2). Ongeveer de helft ging één keer, maar wellicht gingen enkelen hiervan toch meerdere malen omdat 28% van de respondenten niet meer wist welke bijeenkomst ze hadden bijgewoond. Omdat deze groep toch (minstens) één bijeenkomst heeft bijgewoond, zijn deze respondenten hierbij gerekend. Ongeveer een kwart bezocht de bijeenkomsten meerdere malen. Iets minder dan een kwart (21%) heeft geen enkele bijeenkomst bijgewoond.

De twee meest genoemde redenen om de bijeenkomsten te bezoeken, zijn het genereren van kennis over bekende thema's en de mogelijkheid om te netwerken. De op twee na belangrijkste reden voor deelname aan de bijeenkomsten is het opdoen van kennis over nieuwe thema's (zie figuur 1). Het agenderen of bespreekbaar maken van eigen onderwerpen wordt opvallend weinig genoemd.





Figuur 1 Redenen om naar de bijeenkomsten van het platform te gaan (in %)



Noot: N=32. Respondenten konden meerdere redenen opgeven waarom ze naar de bijeenkomsten van het platform gingen. Hierdoor tellen de percentages niet op tot 100.

Het gemiddelde rapportcijfer volgens de respondenten voor alle bijeenkomsten van het platform is een 7 (range 2-9; 8% onvoldoende, N=29). Onder meer benoemden respondenten de goede opzet van de bijeenkomsten, het interessante programma, goede sprekers, het informatieve karakter en de mooie mix van organisaties van professionals en vrijwilligers (zelforganisaties).

Er zijn wel enkele kanttekeningen. Zo is voor elf respondenten (28%) de doelgroep een punt van aandacht: sommige deelnemers of organisaties zijn afwezig. Genoemd worden onder andere wetenschappers, jongerenwerkers, beleidsmakers, organisaties met een Afrikaanse achtergrond en actieve mensen uit verschillende (zelf)organisaties, zoals Veilig Thuis. Een respondent zei daarover:

*"Het zou nog mooier zijn geweest als er meer (nieuwe) zelforganisaties aanwezig konden zijn. Vaak [zijn het] toch dezelfde 'usual suspects'."*



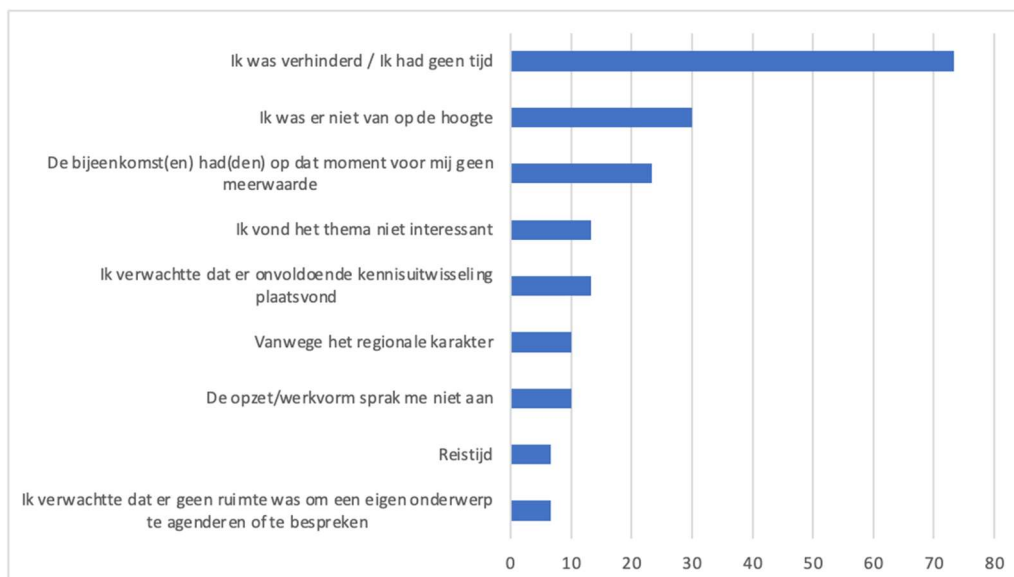
Sommige respondenten (n=4) missen bepaalde thema's, zoals de toepassing van wetenschappelijk onderzoek en de rol van religie in de totstandkoming van beperkingen van persoonlijke vrijheden en schadelijke praktijken. Een respondent vond dat de bijeenkomsten een sterke gerichtheid hadden op etnische groepen:

*"Ik vind de bijeenkomsten te zeer gericht op allochtonen. Er zijn ook raakvlakken met autochtonen en die mis ik. In mijn organisatie werk ik met beide doelgroepen en de bijeenkomsten van KIS vond ik te eenzijdig, gezien mijn eigen doelgroep."*

Drie respondenten misten verdieping of gaven aan dat de focus en meerwaarde van de bijeenkomsten niet altijd duidelijk was. Twee respondenten benoemden dat bij online-bijeenkomsten – noodgedwongen zo georganiseerd vanwege de coronacrisis - de onderlinge interactie een uitdaging is.

Eerder - in tabel 2 - werd gewezen op het feit dat niet alle respondenten de bijeenkomsten hebben bezocht. Figuur 2 bevat een overzicht van redenen om niet naar de bijeenkomsten van het platform te gaan. In de top drie van meest genoemde redenen zitten: geen tijd, er niet van op de hoogte zijn en geen meerwaarde ervan ervaren.

*Figuur 2 Redenen om niet naar de bijeenkomsten van het platform te gaan (in %)*



*Noot: N=37. Respondenten konden meerdere redenen opgeven waarom ze niet naar de bijeenkomsten van het platform gingen. Hierdoor tellen de percentages niet op tot 100%.*



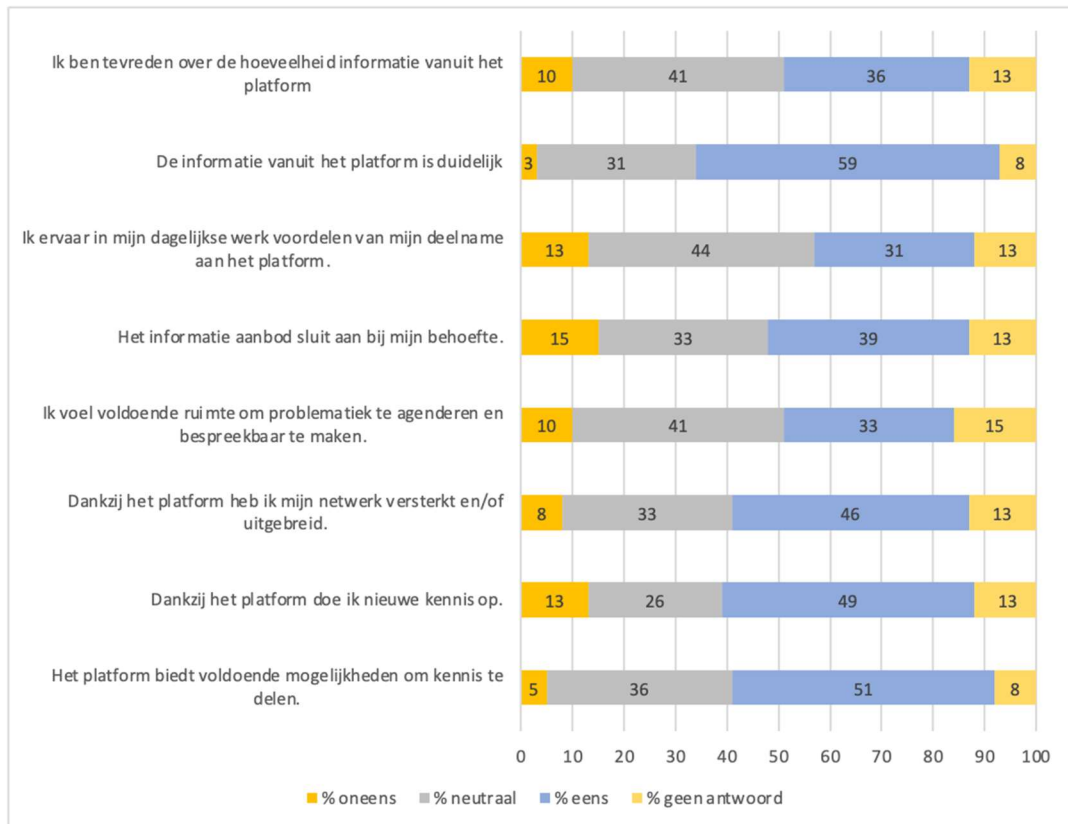
Een van de uitgangspunten van het platform is dat deelnemers worden betrokken bij de voorbereiding of uitvoering van de bijeenkomsten. Deze activiteiten kunnen bestaan uit het verzorgen van workshops, het inventariseren en aandragen van thema's, sparren over de inhoud van de bijeenkomst, enzovoorts. We vroegen of deelnemers hebben meegewerkt aan de voorbereiding en/of uitvoering van een bijeenkomst en waar deze bijdrage uit bestond. Een derde van de respondenten gaf aan weleens te hebben meegewerkt aan de voorbereiding en/of uitvoering van een bijeenkomst. Negen respondenten hebben een workshop gegeven. Een andere respondent heeft een voorbespreking georganiseerd met allerlei zelforganisaties. Eén respondent had de ervaring dat meedenken werd afgehouden. Een andere respondent gaf aan een bijeenkomst te hebben voorbereid maar dat deze bij gebrek aan belangstelling niet is uitgevoerd.

## 2.4 Doelrealisatie

Zoals eerder aangeven dienen de bijeenkomsten van het platform een drieledig doel, namelijk: 1) mogelijkheid tot netwerken bieden, 2) kennisdeling en 3) thema's agenderen. Om de doelstellingen van het platform te evalueren, hebben we acht stellingen aan de respondenten voorgelegd. Respondenten konden kiezen uit vijf antwoordopties: mee eens, helemaal mee eens, neutraal, mee oneens en helemaal mee oneens. Voor de overzichtelijkheid van de resultaten van de stellingen hebben wij deze samengevoegd tot een driepuntsschaal. Overigens is het zo dat per stelling slechts maximaal drie respondenten bij de beantwoording kozen voor één van de extremen (helemaal oneens of helemaal eens).



Figuur 3 Stellingen over de waarde van het platform (in %)



De meerderheid van de respondenten (59%) is zeer te spreken over de duidelijkheid van de informatie vanuit het platform. Dit neemt niet weg dat minder dan de helft (39%) vindt dat het informatieaanbod aansluit bij hun behoefte.

De helft geeft aan dat het platform voldoende mogelijkheden biedt om kennis te delen (51%) en doet dankzij het platform nieuwe kennis op (49%). Iets minder dan de helft (46%) heeft dankzij het platform het netwerk versterkt en/of uitgebreid. Een derde voelt de ruimte om problematiek te agenderen en bespreekbaar te maken.

Slechts 9 respondenten hebben een toelichting gegeven bij hun antwoorden op deze stellingen. Vijf respondenten geven expliciet aan dat hun ervaring met het platform dusdanig beperkt is dat ze geen geïnformeerde mening kunnen geven (en daarom neutraal hebben geantwoord). Mogelijk is dit een verklaring voor het grote aantal neutrale antwoorden. Eén respondent geeft hierbij aan dat het doel van het platform niet duidelijk is, een ander noemt dat het platform nog vrij onzichtbaar is.



De belangrijkste opbrengst van de bijeenkomsten is volgens de meeste (54%) van de respondenten (een combinatie van) kennisdeling en netwerken. Het agenderen of bespreekbaar maken van problematiek werd door een enkeling genoemd als belangrijkste opbrengst.

## 2.5 Verbeterpunten en tips

Aan de respondenten is gevraagd verbeterpunten en tips te noemen voor de bijeenkomsten, met betrekking tot de drie belangrijkste speerpunten van het platform: netwerken, het delen van kennis en het agenderen en bespreken van problematiek.

### *Netwerkversterking en-verbreding*

Ten aanzien van het thema netwerken noteerden 22 respondenten een verbeterpunt, opmerking of tip. Eerder zagen wij dat ruim driekwart van de respondenten (80%) naar de bijeenkomsten van het platform gaat, voornamelijk om te netwerken en voor het genereren van kennis over bekende thema's. Om het netwerken beter tot zijn recht te laten komen, is het voor respondenten belangrijk dat het platform hier meer tijd voor inruimt, de bijeenkomsten zowel landelijk als regionaal organiseert en duidelijke informatie verstrekt over de vorm, het doel en de frequentie van de bijeenkomsten van het platform. Een respondent zegt hierover bij de toelichting:

*“Meer duidelijkheid over vorm, doel en frequentie, meer en beter gedragen. Daarnaast kan netwerken beter gefaciliteerd worden op de bijeenkomsten. Over het algemeen zitten mensen die elkaar kennen bij elkaar en dat maakt netwerken met nog onbekende anderen lastiger.”*

Een aantal respondenten heeft behoefte aan een duidelijkere profilering van het platform: een respondent noemt specifiek “gezichtsbekendheid” als aandachtspunt. Het verbreden van de doelgroep wordt door meerdere respondenten als aandachtspunt genoemd, bijvoorbeeld door het betrekken van diverse zelforganisaties en professionals uit het onderwijs, jongerenwerk, Veilig Thuis en wetenschap. Tenslotte gaf een respondent als tip mee om nieuwe netwerken en online initiatieven te betrekken en te versterken.

### *Kennisdeling*

Eveneens 19 respondenten noteerden bij dit thema een opmerking, verbeterpunt of tip. Respondenten zijn van mening dat het platform op verschillende manieren kennisdeling moet faciliteren, zo zegt een respondent: “kies eens een andere werkvorm”. Wat enkele respondenten missen, is de terugkoppeling na afloop van de bijeenkomsten en het kiezen van goede gastsprekers voor de bijeenkomsten. Een andere tip betreft het aansluiten op



de kennis(behoefte) van verschillende doelgroepen van deelnemers aan de bijeenkomsten:

*“Veel vrijwilligers van zelforganisaties en actieve mensen uit verschillende gemeenschappen hebben behoefte aan kennis en informatie om zich op de juiste manier in te kunnen zetten. Tevens beschikken ze zelf over kennis die de aanpak van schadelijke traditionele praktijken ten goede kan komen.”*

Kennisdeling mag volgens de respondenten uitgebreider plaatsvinden, met meer ruimte om echt met elkaar in gesprek te gaan. Omdat bijeenkomsten ook online zijn, zouden bijvoorbeeld online tools zoals break-out rooms meer kunnen worden ingezet. Een algemenere tip is om de kennis op een toegankelijker wijze aan te bieden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van factsheets.

#### Agenderen en/of bespreken van thema's

15 respondenten noteerden bij dit thema een verbeterpunt of tip. Meerdere respondenten gaven hier aan dat zij belangrijke thema's missen tijdens de bijeenkomsten. Bijvoorbeeld thema's die van groot belang zijn voor diverse deelnemers. Ook gaven enkelen aan dat er meer variatie in thema's mag zijn, zoals religie- en cultuuroverstijgende thema's, zoals deze respondent:

*“Bij agenderen miste ik een duidelijk cultuur en religie overstijgende benadering. Met mensenrechten als uitgangspunt is er geen ruimte voor culturele of religieuze beperkingen.”*

Ook vindt een aantal respondenten het belangrijk om aan te sluiten bij landelijke actieprogramma's waarin ook aandacht bestaat voor andere vormen van geweld, zoals de actieagenda 'Schadelijke [Traditionele] Praktijken'<sup>3</sup> en aan te sluiten bij de thema's en samenwerkingsvraagstukken die spelen bij de deelnemers van het platform.

3 Hierin staat een aantal concrete, aanvullende maatregelen voor de aanpak van onder meer eengerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Zie voor meer info: Actieagenda Schadelijke Praktijken Z.D. Zie ook de Kamerbrief over actieagenda schadelijke praktijken dd. 18-02-2020.



## 3 Kwalitatieve resultaten

Net als in het vorige hoofdstuk staan we ook bij de kwalitatieve uitkomsten stil bij de vraag in hoeverre de beoogde doelen – kennisdeling, mogelijkheden tot netwerken en thema's agenderen – gerealiseerd zijn volgens de respondenten. Vervolgens staan we stil bij de aanbevelingen en de verbeterpunten die zij hebben aangedragen.

We starten met een korte toelichting op de focusgroep en de interviews, met onder meer aandacht voor hoe de deelnemers zijn geworven. Ook beschrijven we het profiel van de respondenten. Vervolgens bespreken we de resultaten, waarbij we eerst ingaan op de vraag of de verschillende doelen zijn bereikt volgens respondenten. We sluiten af met een paragraaf met aanbevelingen en verbeterpunten.

In de presentatie van de bevindingen geven we eerst de perspectieven van deelnemers weer. Waar dat relevant is, volgt daarna het perspectief van medewerkers van KIS. Verder beperken we ons in dit hoofdstuk tot een strikte beschrijving van de kwalitatieve resultaten. In het slothoofdstuk integreren we de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten.

### 3.1 De focusgroep en interviews

Net als in de enquête hebben we in de focusgroep en interviews gevraagd naar het functioneren van het platform. In hoeverre worden de doelen gerealiseerd? Ook is gevraagd naar verbeterpunten en aanbevelingen. In de focusgroep zijn de voorlopige resultaten gepresenteerd met als doel om vooral het gesprek over de aanbevelingen gericht te kunnen voeren.

Om de diversiteit in de respondentengroep zo veel mogelijk te waarborgen, is in het wervingsproces met name ingezet op de strategie van de 'convenience sampling' (Hesse-Biber & Leavy, 2006). Dit betekent dat de respondenten via verschillende netwerken en kanalen van de onderzoekers benaderd zijn. Daarnaast hebben we de sneeuwbalmethode toegepast. Dat wil zeggen dat we aan enkele geïnterviewde respondenten gevraagd hebben of ze de onderzoekers in contact kunnen brengen met andere geschikte respondenten. Tot slot is een deel van de respondenten geworven via het adressenbestand van het platform.



## 3.2 Profiel respondentent

De respondentent die geïnterviewd zijn, zijn werkzaam bij migrantenzelforganisaties, kennis- en expertisecentra en welzijnsorganisaties. Verder hebben we interviews afgenomen met een gemeentebtenaar en enkele professionals die trainingen en voorlichtingen geven over geweld in afhankelijkheidsrelaties. Van de 12 geïnterviewden waren er 10 vrouw en 2 man. 7 hadden een migratieachtergrond, waarvan 1 een westerse migratieachtergrond.

Enkele respondentent zijn relatief nieuw en zijn nog niet zo lang verbonden aan het platform. We vonden het belangrijk om hen mee te nemen, omdat zij mogelijk een frisse blik hebben. Daarnaast hebben we mensen betrokken die al lang betrokken zijn in het veld en het platform al lange tijd kennen. Daaronder bevinden zich ook mensen die actief zijn in de zin dat ze workshops geven of meehelpt in de voorbereidingen. Deze respondentent hebben als voordeel dat ze goed bekend zijn met het platform en de resultaten en ontwikkelingen in een historisch perspectief kunnen plaatsen. Door hun lange betrokkenheid zijn ze bovendien goed in staat om mee te denken over oplossingsrichtingen.

De deelnemers aan de focusgroep is deels vergelijkbaar met de respondentent die geïnterviewd zijn aangezien de onderzoekers 3 van de 7 respondentent ook eerder in individuele interviews hebben gesproken. De groep bestond uit vertegenwoordigers van enkele migrantenzelforganisaties. Daarnaast namen medewerkers van een kennis- en expertisecentrum, een welzijnsorganisatie en de politie deel. Van de 7 deelnemers waren er 6 vrouw en 1 man, 4 deelnemers hadden een migratieachtergrond. Drie van de zeven deelnemers hadden ook eerder een interview afgenomen.

Verder is er twee keer met twee medewerkers van KIS gesproken. Deze medewerkers zijn in de uitvoering betrokken bij het organiseren van bijeenkomsten voor het Platform Eer en Vrijheid. Zij zijn in het begin van het onderzoek geïnterviewd. In de eindfase zijn ze voor de tweede keer geïnterviewd om nog een keer mee te denken over de aanbevelingen. Ze kregen daarbij ook de ruimte te reageren op de aanbevelingen van de andere respondentent voor eventuele aanvullingen.





### 3.3 Kennisdeling

Verschillende deelnemers zijn positief te spreken over de kennis die gedeeld wordt tijdens de bijeenkomsten van het Platform Eer en Vrijheid. Vaak wordt aangegeven dat de kennis toepasbaar is, handvatten aanreikt, informeert over nieuwe aanpakken en methoden en daarmee bijdraagt aan de deskundigheid van de deelnemers. Een respondent vertelt in dit verband dat ze de kennis gebruikt in haar werk om haar collega's voor te lichten en te adviseren. Ook medewerkers van KIS noemen in een interview de waardering bij deelnemers over de toepasbaarheid van kennis.

*“Het is belangrijk om met alle organisaties kennis te delen. (...) Je gaat je kennis en ervaring delen en je leert natuurlijk van elkaar.”*

Positief zijn de respondenten ook over de aansluiting van de gedeelde kennis op de daadwerkelijke kennisbehoeften van deelnemers. Werkzame elementen die de kwaliteit van de kennisoverdracht versterken, zijn volgens betrokkenen de duidelijke inhoudelijke focus bij de bijeenkomsten, interessante inhoud en de werkvormen (combinatie van plenaire bijeenkomsten en workshops). Ook de inhoudelijke deskundigheid bij KIS en de sprekers, de kwaliteit van de dagvoorzitter om gesprekken in goede banen te leiden, de aandacht voor praktische en herkenbare situaties en het inzetten van rolmodellen tijdens bijeenkomsten worden genoemd.

*“Je kon merken dat de organisatoren brede kennis hadden van het veld en de onderwerpen. Dat merkte je bij de bijeenkomsten, aan de accenten die werden gelegd. Dat merkte je aan de sprekers die werden uitgenodigd en de thema's die gekozen werden.”*

*“De voorzitter deed het best heel goed. Ze was heel enthousiast en maakte goede verbindingen tussen verschillende thema's.”*

Verder zien ze het betrekken van zelforganisaties als een werkzaam element, maar op dat punt is nog wel verbetering mogelijk. Genoemd wordt ook dat de workshops met kleinere groepen het mogelijk maakt om uit te wisselen en van elkaar te leren. Deelnemers hebben ook de behoefte om hun eigen kennis en ervaringen met anderen te delen. Ze leren dus niet alleen van sprekers en workshopleiders, maar ook van andere deelnemers.

De nieuwsbrief wordt door sommige respondenten genoemd als een relevante kennisbron voor het werk. Ook medewerkers van KIS vertellen dat ze soms complimenten krijgen over de nieuwsbrief. Lezers vinden het volgens de medewerkers van KIS prettig dat ze via de nieuwsbrief op de hoogte gehouden worden van relevante kennis.



De respondenten uiten weinig kritiek op de kennis die gedeeld wordt. Een respondent was weliswaar positief over de gedeelde kennis, maar komt al jaren naar het platform en vindt dat sommige verhalen voor hem al bekend zijn. Ook andere respondenten oordelen in principe positief over de kennisdeling, maar noemen als kanttekening dat ze zelf vaak meer kennis brengen dan halen. Volgens hen zijn vooral de workshops interessant, omdat er dan discussies plaatsvinden over de praktijk. Het is wel zo dat zij zelf vaak workshops verzorgden, waardoor ze andere relevante discussies niet konden bijwonen. Het plenaire gedeelte vonden deze respondenten minder relevant. Dit deel was wel geschikt voor "nieuwkomers", de mensen die nog niet zo vaak bij een bijeenkomst van het platform zijn geweest of nog niet zo lang werkzaam zijn in het vakgebied. Voor hen is vaak al het aanbod tijdens zo'n bijeenkomst wel interessant. In dit verband constateert een aantal respondenten dat nieuwkomers andere belangen hebben dan de experts en gevestigde deelnemers:

*"De uitgangsposities verschillen. Het is ook maar net wat je verwacht. Het is belangrijk dat ook nieuwe organisaties erbij komen en geïnformeerd worden. En daar kunnen de oude organisaties een rol in spelen. Dan heb je een ander doel. Dan moet je het platform anders neerzetten. Daar lopen de belangen uiteen. Het gevoel leeft bij ons dat we meer kwamen brengen dan ophaalden. In de ochtend doen ze een afgebakend programma met sprekers. Dan werd het thema neergezet. Dat is niet voor iedereen relevant. Voor nieuwkomers was dat wel heel goed, om de thema's neer te zetten. Voor mij was het minder. We moesten het vooral hebben van de middag, omdat er dan discussies waren over de praktijk in de workshops, maar wij verzorgden vaak zelf de workshops."*

Hoewel sommige deelnemers ook de onlinebijeenkomsten waarderen en positief beoordelen, vinden enkele deelnemers de digitale context een belemmering voor het uitwisselen van kennis. Een van de respondenten mist hierdoor de interactie. Ook de medewerkers van KIS signaleren dat de onlinebijeenkomsten beperkingen hebben:

*"Ze missen het contact. Dan is het commentaar al snel: het is te veel zenden geweest."*



## 3.4 Netwerkvorming

Een ander doel van het platform is het versterken van de netwerken van deelnemers. Daarbij gaat het enerzijds om het uitbreiden van netwerken en het aanboren van nieuwe netwerken. Anderzijds heeft het betrekking op het verstevigen en verdiepen van bestaande netwerken. In de interviews komt naar voren dat beide vormen van netwerkversterking worden ervaren. Verschillende respondenten noemen dat er ook buiten de bijeenkomsten om contact is:

*“Het levert zeker nieuwe contacten op. In Utrecht waren er maar vijf mensen die ik al kende. Er waren honderd mensen aanwezig, vooral onbekende mensen voor mij. Dan maak je wel praatjes. Soms nemen andere mensen het initiatief en vragen ze wie ik ben, wat ik doe en wat mijn beweegredenen zijn om aanwezig te zijn. Ik heb er ook contacten aan over gehouden. Je ontmoet mensen met dezelfde interesses, mogelijke samenwerkingspartners en mensen die werken met dezelfde doelgroep. Met sommigen heb ik nog steeds contact.”*

*“Een belangrijke reden voor sommige deelnemers om te komen naar bijeenkomsten is vanwege hun behoefte aan ontmoeting. Ze hebben daar een netwerk dat ze daar altijd zien. Ze vinden het leuk om met die mensen uit te wisselen wat ze aan het doen zijn. Die komen meer voor dat. Ze hebben ook zeker interesse in het onderwerp, maar voor hen is het netwerk minstens zo belangrijk.”*

*“Het is een plek waar je bij elkaar komt voor contacten en uitwisseling. (...) Ik heb het altijd als zeer plezierig ervaren, het uitwisselen, en er werden nieuwe afspraken gemaakt. Mensen bellen elkaar op, ook uit verschillende geledingen.”*

*“Positief is dat er steeds mensen zijn die weer terugkomen. Er is een harde kern aan vaste deelnemers en dat zegt ook wel wat. (...) De banden worden wat meer aangehaald. Als ik het over live bijeenkomsten heb, dan zie je elkaar en vraag je hoe het gaat, praat je over ontwikkelingen, vraag je wat de ander ziet en maak je afspraken om te bekijken of je er samen wat aan kan doen. Ook buiten het platform zie ik andere mensen en maak ik afspraken. Er is voldoende ruimte om te netwerken.”*



De medewerkers van KIS hebben eveneens de indruk dat deelnemers door hun deelname aan bijeenkomsten van het platform zowel in contact komen met nieuwe netwerken als dat zij bestaande netwerken kunnen versterken. Ze horen dat contactgegevens worden uitgewisseld en/of dat afspraken worden gemaakt om buiten de bijeenkomst elkaar te spreken.

Dat er netwerken worden uitgebreid is mede te danken aan het gegeven dat KIS in staat is gebleken om met het platform ook nieuwe mensen te bereiken. Een respondent constateert dat KIS het netwerk goed onderhouden heeft, waardoor ook bestaande netwerken aangehaald konden worden. Een andere respondent noemt dat zij het belangrijk vindt om zichtbaar te zijn met haar organisatie omdat veel professionals niet van het bestaan van haar organisatie afweten.

Fysiek zijn er voldoende mogelijkheden om te netwerken. Een kanttekening is wel dat er door financiële beperkingen minder mogelijkheden zijn voor informele netwerkmomenten. Deelnemers en medewerkers van KIS ervaren dat dit soort momenten juist een goede mogelijkheid biedt om netwerken te ontwikkelen en te stimuleren. Bij enkele bijeenkomsten was dit overigens wel mogelijk. Onderstaande deelnemer legt het belang hiervan uit in relatie tot netwerkvorming:

*“Een borrelmoment aan het einde van de dag met een afsluiting maakt het net iets luchtiger. Dat is het moment om mensen aan te spreken en gesprekken te voeren. Hapjes en drankjes maken het luchtiger, waardoor je toch makkelijker het gesprek aangaat en daar ook de tijd voor neemt. Dat is beter dan: hier heb je mijn LinkedIn en we hebben contact. Dat doe je toch minder snel dan als er een moment wordt gecreëerd om te praten.”*

Een andere respondent noemt dat er tijdens bijeenkomsten niet nadrukkelijk aandacht is voor netwerken. Zij vindt dat als een doelstelling van het platform gericht is op het versterken van het netwerk van deelnemers, er wel meer op ingezet kan worden. Nu is netwerkvorming iets dat organisch of per toeval kan ontstaan door bijvoorbeeld een gezamenlijke deelname aan een workshop. Met andere werkvormen zou netwerkvorming volgens deze respondent sterker gestimuleerd kunnen worden.



Bij onlinebijeenkomsten spelen er andere beperkingen. Volgens diverse respondenten beperkt de digitale context mensen om te contacten te leggen.

*“De offlinebijeenkomsten spreken meer aan (...) Offline is netwerken wel mogelijk tijdens de koffie. Digitaal kan dat niet. Er was wel een mogelijkheid tot napraten online, maar na 2 uur online volgen op een laptop wil je niet meer praten met mensen die je niet kent. Offline kun je mensen makkelijker aanspreken. Dat was wel een sterke kant van het platform.”*

*“Netwerken faciliteren is online ingewikkeld. Als je niet oppast, is het heel erg zenden en is er minder discussie. Dat is een nadeel.”*

Onlinebijeenkomsten hebben ook gevolgen voor het deelnemersveld. Een respondent geeft aan dat met name hoger opgeleide mensen deelnemen aan onlinesessies. Hij vreest dat doelgroepen en gemeenschappen voor wie digitale vaardigheden minder vanzelfsprekend zijn, afhaken. Twee andere respondenten zien echter juist een voordeel in onlinebijeenkomsten, omdat het mogelijkheden biedt om nieuwe mensen te bereiken. Mensen kunnen een bijeenkomst op een later moment terugkijken en mensen met drukke agenda's kunnen online sessies eenvoudiger in hun agenda plannen door het wegvallen van reistijden.

Tot slot: verscheidene respondenten die al lange tijd verbonden zijn aan het platform plaatsen de ontwikkelingen geregeld in een historische context. Een van de respondenten merkt bijvoorbeeld op dat er in het verleden meer wrijving en frustraties waren tussen enerzijds gevestigde organisaties, die vaak middelen ontvangen van overheden, en anderzijds zelforganisaties, waarvoor dat niet gold. Er is in de afgelopen jaren – nog voordat KIS het platform organiseerde – geïnvesteerd in bewustwording van elkaars rollen en kwaliteiten. Dat heeft er volgens deze respondent toe geleid dat de contacten verbeterd zijn en dat contact ook vanzelfsprekender is geworden. Mensen weten elkaar makkelijker te vinden en er is meer respect en waardering voor elkaars talenten en perspectieven.



### 3.5 Problematiek agenderen en bespreekbaar maken

Een aantal respondenten is van mening dat er tijdens bijeenkomsten van het platform aandacht wordt besteed aan het bespreken van gevoelige en actuele maatschappelijke thema's, zoals achterlating en sexting. Volgens hen is er voldoende ruimte om over dergelijke vraagstukken met elkaar in discussie te gaan, zonder dat men het met elkaar eens hoeft te zijn of te worden. De organisatoren, gespreksleiders, workshopleiders en andere deelnemers bieden hier ruimte voor. Zij dragen allen bij aan een veilige sfeer waarin mensen hun standpunten durven te delen:

*"Binnen het platform zijn er geen taboes. Iedereen praat er heel makkelijk over. Taboethema's worden niet uit de weg gegaan vanuit de organisatie. In de workshops ben je niet met veel mensen en dat helpt. Het is ook afhankelijk van de gespreksleider of workshopleider. Het helpt als er open vragen worden gesteld. Ik heb nog geen enkele keer gemerkt dat mensen schuchter zijn, er is een veilige sfeer. De gespreksleider creëert die sfeer. De workshopleiders ook, bij hen zie ik een groot enthousiasme."*

*"Ik hoor vaak: voel je vrij om je mening te uiten. Dat helpt om open en eerlijk te zijn."*

Enkele anderen zijn een stuk kritischer en vinden dat de bespreekbaarheid van politiek-maatschappelijk gevoelige thema's is afgenomen. Een respondent signaleert dat de "ziel eruit is" en dat er tegenwoordig in politiek-correcte termen wordt gesproken. Anderen noemen het "minder bruisend" en "meer kabbelend", vergeleken met vroeger. In het verleden waren het de activistische professionals en vrijwilligers die vooraan stonden om "lastige" problematiek te agenderen tijdens bijeenkomsten, maar ze voelen dat er nu minder ruimte voor is. Een respondent geeft aan dat KIS in een afhankelijkheidspositie zit waardoor zij zich politiek niet zou kunnen positioneren.<sup>4</sup> In plaats van duidelijk stelling te nemen in het debat, zou KIS vooral gefocust zijn op kennisdeling en presentaties over methodieken.

<sup>4</sup> KIS geeft overigens aan dat er geen afhankelijkheidspositie bestaat ten opzichte van de Rijksoverheid. Het kennisplatform heeft juist een onafhankelijke positie. Het Platform Eer en Vrijheid komt niet voort uit een opdracht van de overheid, maar maakt onderdeel uit van het werkprogramma van KIS dat gebaseerd is op een subsidierelatie.



*“Sommige dingen mag je nu niet agenderen, het is te politiek of te gevoelig. Wat moeten we nu anders doen nu er in veel wijken Lale Gül's wonen? Hoe kunnen we die meiden ondersteunen? Dat soort typen vragen zouden op de agenda moeten worden geplaatst. Mag het alleen in politiek correcte termen? Of buitenlandse beïnvloeding in de wijken, wat kunnen we ertegen doen? (...) Het is lastig voor KIS, vanwege hun afhankelijkheidsrelatie. Ze zijn een kenniscentrum, ze mogen zich niet met alles bemoeien. Ze mogen geen politieke standpunten innemen over bepaalde zaken. Maar dit onderwerp is heel breed en gedeeltelijk ook hartstikke politiek. Discussie is prima. Er moet een vrije debatruimte kunnen zijn. (...) Vroeger waren er keiharde discussies tussen wijkagenden en zelforganisaties. Dat is nu weg.”*

*“Agenderen van problemen is de kern van de zaak. Hoeveel keren ze niet weer over hun methode, methodieken hebben gesproken, daar gaan heel veel workshops nu over.”*

Niet alle respondenten zijn het hier overigens mee eens. Enkele respondenten vinden dat politieke discussies tijdens bijeenkomsten van het platform niet relevant zijn. Zij vinden juist dat de nadruk moet liggen op het bespreken van manieren om problemen te voorkomen en samenwerking te stimuleren. Het bespreken van onder meer methodieken hoort daarin volgens hen wel thuis.

*“Nee, politieke discussies horen juist niet thuis op bijeenkomsten van het platform. Wij gaan voor samenwerking en problemen voorkomen.”*

*“Politieke discussie op de bijeenkomsten is het allerlaatste dat we nodig hebben. Dat is juist soms het probleem. Soms zijn er dat soort discussies.”*

Medewerkers van KIS zijn van mening dat het altijd mogelijk is om kritisch te zijn tijdens een bijeenkomst, ook over bijvoorbeeld gemeentelijk beleid. Aangezien er tegenwoordig vaker rijks- of gemeenteambtenaren aanwezig zijn, kunnen die daarop ingaan. De dagvoorzitter speelt hierin een belangrijke rol. Diens rol is om respectvol te zijn naar iedereen en iedereen aan bod te laten komen. De dagvoorzitter is al jaren verbonden aan het platform en daardoor een vertrouwd gezicht. Dat biedt volgens de respondenten veiligheid voor de deelnemers aan het platform en wordt gezien als een van de werkzame elementen van het platform.



Volgens de medewerkers van KIS is er ook voldoende veiligheid voor het bespreken van taboethema's. De deelnemers verwachten ook dat deze besproken worden, zijn in hun werk bezig met deze thema's en voelen dan ook zelf geen belemmering om hierover in gesprek te gaan. Wat daarbij helpt, zijn workshopleiders die in staat zijn een open sfeer te creëren in de groep.

### 3.6 Aanbevelingen en verbeterpunten

Aan de respondenten is gevraagd welke aanbevelingen zij hebben. Er zijn vele verbeter suggesties genoemd. We hebben deze geordend op basis van de volgende zes aanbevelingen, die hieronder per aanbeveling nader worden toegelicht:

- 1 Platform voortzetten, maar wel vernieuwen;
- 2 Huidige doelen behouden, maar wel aanscherpen;
- 3 Uitdragen dat zelfbeschikking niet alleen betrekking heeft op groepen met een migratieachtergrond;
- 4 Samenwerken met zelforganisaties;
- 5 Investeren in het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen;
- 6 Als Rijksoverheid de eigen rol en verantwoordelijkheid vergroten.

#### 1 Platform voortzetten, maar wel vernieuwen

Alle respondenten zijn van mening dat het platform voortgezet moet worden. Het is en blijft een belangrijk instrument om kennis te delen, netwerken te versterken en maatschappelijke thema's te agenderen. Toch zijn er ook enkele deelnemers die hun twijfels uiten.

*“Na de tweede of derde bijeenkomst van KIS vroeg ik mij af: moeten we het nog blijven organiseren? Wat is de meerwaarde?”*

Uiteindelijk komen de respondenten die twijfelen tot de conclusie dat een vervolg wel gewenst is, maar in een aangepaste, vernieuwde vorm. De behoefte aan vernieuwing is ook aanwezig bij de respondenten die zich duidelijker uitspreken voor een vervolg van het platform.





*“Je moet denken aan een totaal nieuw jasje. (...) KIS heeft gedaan wat hun opdracht was. Maar de opdracht was niet voldoende doordacht. Dat is geen reden om te kappen met het platform, maar wel voldoende reden om alles anders te doen. We zien hoe relevant de ontmoeting en samenwerking is, omdat de thema's belangrijk zijn. (...) Dit soort instrumenten moeten we veel effectiever inzetten om elkaar wakker te schudden. Er is een enorme noodzaak, maar niet op deze manier.”*

De vernieuwing kan in verschillende richtingen gezocht worden. Een respondent plaatst het platform in historisch perspectief en legt uit dat het een ontwikkeling heeft doorgemaakt. Volgens haar is het tijd voor een nieuwe verdieping die onder meer mogelijk gemaakt kan worden door het platform veel sterker te verbinden aan wetenschap en het ontwikkelen van evidence based beleid en evidence based werken. Hieronder legt zij uit waarom dit van belang is:

*“In het begin was het heel simpel, toen was het platform gericht op netwerkvorming en bewustwording. Naarmate je verder komt in het proces, is dat niet nodig meer. Later kwam er meer professionele verdieping, ook nu KIS het organiseert. Nu is er nog een stap verder nodig. Er moet een koppeling komen naar onderzoek, samenwerking met universiteiten en andere onderzoekers. (...). Het platform moet een zelf-agenderend instituut worden dat elk jaar een onderzoek kan laten uitvoeren en zo een thema agenderen. Zo kun je onderwerpen versterken en daarmee verankeren. Nu is het incidentenpolitiek, afhankelijk van welke minister er aan het roer is. Het onderwerp heeft het ook nodig dat er op grotere schaal ontwikkeld en nagedacht wordt. Wat is evidence based beleid? Wat doen we nog steeds waar we afscheid van moeten nemen? Op het academische vlak is er nog een wereld te winnen. (...) Mensen zijn assertiever en verwachten ook steviger onderzoek. Ze willen gewoon meer. Als we dit echt willen oplossen, is er meer nodig.”*



Een andere manier om te vernieuwen is door het aanbod van het platform te diversifiëren voor verschillende doelgroepen, vanwege verschillende behoeften. Meerdere respondenten constateren dat deelnemers verschillende behoeften hebben. Zoals we eerder al beschreven zijn er “nieuwe organisaties en deelnemers” en “doorgewinterde organisaties met veel ervaring”. Sommige deelnemers hebben meer behoefte aan basiskennis, waar anderen juist op zoek zijn naar verdiepende kennis. Sommigen komen vooral om te netwerken, anderen voeren graag intellectuele debatten. Het is niet eenvoudig om iedereen tegelijkertijd te bedienen. Een mogelijkheid is om na de plenaire bijeenkomst een meer gevarieerd aanbod aan te reiken in de verschillende workshops. Een andere genoemde optie is om verschillende bijeenkomsten en sessies te organiseren voor diverse doelgroepen.

*“Er zijn verschillende niveaus. Je hebt allereerst mensen die shoppen en online een bijeenkomst bijwonen. Dat kost niet veel tijd. Dat heb ik zelf gedaan en vond ik heel prettig. Je kan daarnaast een specialistengroepje organiseren om te brainstormen over wat er speelt en vast te kunnen stellen wat de problemen zijn. Als je vervolgens naar oplossingen gaat zoeken, dan kun je daarvoor een werkgroep organiseren waar je uitvoerende organisaties bij kan betrekken. Als ze er niet in slagen oplossingen te vinden, zou je een onderzoek kunnen laten doen.”*

*“Je kan bijvoorbeeld een jaarprogramma maken met 2 of 3 keer een bijeenkomst voor een breed publiek en twee keer per jaar enkele studiedagen, expertmeetings met een kleine groep over bijvoorbeeld sexting, toestanden in wijken, weekendscholen, om met elkaar van gedachten te wisselen. Daar kun je ook wetenschappers, onderzoekers en politiefunctionarissen voor uitnodigen, om te zoeken naar nieuwe wegen.”*

Diversiteit aanbrengen in het aanbod kan ook door zowel offline- als onlinebijeenkomsten te blijven organiseren. Waar sommigen met name voordelen zien in fysieke bijeenkomsten, zien anderen ook voordelen in digitale sessies. Online heeft als voordeel dat het laagdrempelig is en dat mensen worden bereikt die geen tijd hebben om af te reizen voor het bijwonen van een bijeenkomst op locatie. Medewerkers van KIS stellen dat ze hebben ervaren dat ze met onlinesessies een grotere groep kunnen bereiken, mede doordat deze ook op latere momenten zijn terug te kijken. Daarnaast noemen ze dat docenten fragmenten van de bijeenkomst hebben gebruikt in het onderwijs.



Een deel van de respondenten benadrukt de waarde van landelijke bijeenkomsten en ziet weinig toegevoegde waarde in regionale bijeenkomsten. Anderen vinden het belangrijk om naast landelijke wel degelijk regionale bijeenkomsten te organiseren. Regionale bijeenkomsten bieden meer kansen om lokale ervaringen uit te wisselen, te netwerken en lokale samenwerking te versterken.

Een respondent oppert als mogelijkheid om regionale of stedelijke problemen op praktisch niveau te bespreken. Daarmee wordt bedoeld op lokale problemen die worden ervaren en concrete aanpakken die nodig zijn. Welke thema's relevant en actueel zijn, verschilt per stad en moet dan ook vooral in samenspraak met lokale partners worden vormgegeven. Landelijk zou er ingezet kunnen worden op het organiseren van debatten op een intellectueel niveau door opiniemakers erbij te betrekken. Overigens schat deze respondent in dat er minder animo bestaat voor regionale bijeenkomsten binnen de Randstad.

Sommige respondenten zien graag dat het platform een nieuwe naam krijgt. Genoemd wordt om 'Eer en Vrijheid' los te laten en in plaats daarvan de term 'Zelfbeschikking' te gebruiken, omdat dit inclusiever is. Een ander vraagt zich af of het wel een platform moet blijven en of het niet beter is om het een leeromgeving te noemen.

Een respondent merkt op dat KIS niet geschikt is om het platform te organiseren. Hoewel zij vindt dat KIS binnen de gegeven mogelijkheden zijn best heeft gedaan, zijn ze als partij niet geschikt. Ze zijn volgens haar onvoldoende onafhankelijk vanwege de afhankelijkheidsrelatie met het ministerie. Vernieuwen betekent voor deze respondent dan ook dat een onafhankelijke partij het platform overneemt. Ze denkt daarbij aan een partij die niet te commercieel is en die "radicaal" staat voor zelfbeschikking; de individuele vrijheid van mensen om zelf te beslissen. Andere respondenten hebben zich overigens niet uitgesproken over wie het platform in de toekomst zou moeten organiseren en of KIS daarin wel of geen trekker kan zijn. Het platform laten organiseren door een activistische organisatie heeft volgens medewerkers van KIS als nadeel dat het ertoe kan leiden dat bepaalde organisaties en mensen worden uitgesloten en dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met verschillende belangen en behoeften. KIS kan hierin neutraler opereren en mensen met uiteenlopende posities en belangen een podium bieden. Bovendien is er geen duidelijke afhankelijkheidsrelatie. Er is sprake van een subsidierelatie en een autonoom werkprogramma.



## 2 Huidige doelen behouden, maar wel aanscherpen

De respondenten benadrukken dat het platform een duidelijk nut en noodzaak dient te hebben, verwoord in een heldere probleem- en doelstelling. Hoewel respondenten de huidige doelstellingen overwegend relevant vinden voor de toekomst van het platform, zijn er wel enkele kanttekeningen. De belangrijkste feedback is dat er meer focus gewenst is als het gaat om kennisontwikkeling. En maatschappelijke thema's agenderen "klinkt goed", maar zegt niet zoveel zolang een duidelijke missie, visie en strategische koers ontbreken. Meer focus en concretisering geldt misschien wel voor alle drie de doelen. Zoals een van de respondenten aangeeft, zijn de doelen "te open", omdat ze op talloze manieren zijn in te vullen.

Bij alle doelen moet ook helder zijn waarom ze relevant zijn, door ze in een breder strategisch perspectief te plaatsen. Mensenrechten zouden volgens verschillende respondenten – inclusief de medewerkers van KIS - het fundament of kader moeten vormen van alle thema's die besproken worden tijdens bijeenkomsten van het platform. Er zijn niet of nauwelijks nieuwe doelen genoemd. Een respondent noemt de huidige doelen "de kern" en waarschuwt ervoor dat het niet zinvol is om te veel te verbreden.

Er is behoefte aan meer verdieping en analyse. In plaats van "ad hoc" en "hapsnap" zou het doel volgens diverse respondenten moeten zijn om onder andere met behulp van onderzoek thema-overstijgende inzichten te verkrijgen. Dat betekent dat het bespreekbaar maken van afzonderlijke thema's wat minder op de voorgrond moet komen te staan. In plaats daarvan kan het platform vanuit een overkoepelende analyse verbindingen leggen tussen de verschillende thema's en vanuit een integrale blik gesprekken organiseren over zelfbeschikking, keuzevrijheid en veiligheid.

*"Zelfbeschikking is de rode draad. Afhankelijk van wat er actueel is, neem je dat erin mee. Maar zelfbeschikking moet wel steeds de rode draad zijn. Niet elk jaar iets anders. De thema's die centraal moeten staan zijn zelfbeschikking, keuzevrijheid en veiligheid in relatie tot zorg, wetgeving etc. Die verbinding wordt vaak niet gelegd tijdens bijeenkomsten van het platform. Meer verbinding moet er ook worden gelegd tussen verschillende beleidsterreinen, integraal. De onderlinge verbanden tussen de thema's moeten duidelijk gemaakt worden, want ze hebben veel met elkaar te maken. Dat zie je nog niet terug. Het is fragmentarisch, los zand."*

Meer aandacht voor doelen op de (middel)lange termijn kan volgens een respondent georganiseerd worden door vanuit de rijksoverheid een beleidsplan voor bijvoorbeeld de komende vijf jaar te ontwikkelen.



### 3 Uitdragen dat zelfbeschikking niet alleen betrekking heeft op groepen met een migratieachtergrond

Zelfbeschikking is niet uitsluitend van toepassing op groepen met een migratieachtergrond. Ook onder autochtone Nederlanders komt geweld in afhankelijkheidsrelaties voor en is zelfbeschikking lang niet altijd en overal vanzelfsprekend.

*"Zelfbeschikking is een probleem voor een grotere doelgroep dan alleen gemeenschappen met een migratieachtergrond. Ook bij autochtonen zijn er gemeenschappen die nog niet homoseksualiteit en de gelijke positie van de vrouw accepteren."*

Om bovengenoemde reden klinkt er bij diverse respondenten een roep om niet alleen te focussen op groepen met een migratieachtergrond. Er worden overigens ook andere argumenten genoemd. Voor mensen met een migratieachtergrond is het bijvoorbeeld stigmatiserend om telkens geassocieerd te worden met onder meer onverdraagzaamheid, onderdrukking en geweld. De kennis die opgedaan is bij het bevorderen van zelfbeschikking onder groepen met een migratieachtergrond dient maatschappelijk breder benut te worden:

*"We moeten nadenken over hoe we kennis over de problematiek kunnen verankeren op een bredere manier. Het gaat om geweld tegen vrouwen in het algemeen. Hoe mainstream je kennis over specifieke groepen en hoe laat je het landen waar het moet landen? En tegelijkertijd ook hoe je het breder kunt benutten in de samenleving, ook voor autochtone Nederlanders. Eerwraak en eermoord komen voort uit bepaalde culturele elementen, maar die zijn er ook elders. Of het zijn andere culturele elementen. Sensitiviteit rondom dit soort thema's is nodig. Er moet voorkomen worden dat het alleen gaat over groepen met een migratieachtergrond. Of dat kennis die daardoor ontstaat niet voldoende benut wordt. We zitten in een andere tijd. Gradaties van geweld en uitsluiting verschillen, maar het fenomeen is vergelijkbaar. Het gaat om sektarisch denken in tradities. Bi-culturele Nederlanders willen niet meer apart worden gezet op dit soort vraagstukken. Om inhoudelijke redenen is het belangrijk, maar ook vanwege de effectiviteit moet je het breder trekken."*



Er is wel twijfel of het verstandig is om in het vervolg bijeenkomsten te organiseren voor een bredere doelgroep. Het beeld heerst bijvoorbeeld dat autochtone, behoudende christenen binnen deze context en op dit moment niet gewend zijn samen te werken met de huidige groep deelnemers. Het kan ten koste gaan van de kracht van het huidige netwerk. Dat kan verwarrend worden voor deelnemers. Een respondent denkt dat de oplossing vooral zit in meer inclusief taalgebruik en het netwerk verbinden aan organisaties die bijvoorbeeld onderzoek doen naar algemeen geweld tegen vrouwen, zoals Atria. Een ander vindt dat er wel ook wat georganiseerd moet worden voor autochtone groepen, maar op andere momenten.

*"In het begin zul je het apart moeten doen voor orthodoxe autochtone christenen. Zij zijn niet gewend om samen te werken. Ze zijn meer gewend samen te werken met andere orthodoxe clubjes. Ze zouden niet makkelijk aansluiten bij dit platform."*

Ook de medewerkers van KIS uiten hun twijfels ten aanzien van het uitnodigen van bijvoorbeeld orthodoxchristelijke groepen:

*"Orthodoxchristelijke groepen zullen zich sowieso niet thuis voelen bij het platform, alleen al vanwege de naam 'Eer en Vrijheid', en omdat er veel migranten komen. Toch zijn er steeds meer overeenkomsten in thema's en ontwikkelingen. Maar ik vraag mij af of je het wel moet proberen ze erbij te betrekken. In klein verband met veel voorbereidingstijd zou het wel kunnen werken, met bepaalde groepen."*

*"Het heeft wel een meerwaarde, maar de vraag is hoe je de verbinding maakt en het tegelijkertijd interessant houdt voor iedereen."*

## 4 Samenwerken met zelforganisaties

Respondenten zijn van mening dat samenwerking met zelforganisaties van groot belang is bij het organiseren en vormgeven van de bijeenkomsten. Er was al lange tijd veel kritiek vanuit zelforganisaties dat de overheid grote programma's bij gevestigde, grote kennisorganisaties had belegd. Het gevoel leefde dat de zelforganisaties een beperkte rol kregen toebedeeld, terwijl zij over veel relevante praktijkkennis, lokale inzichten en ingangen beschikten. Dat werd onvoldoende erkend en op waarde geschat.

Inmiddels is er volgens sommige respondenten meer onderling respect en erkenning, maar er zijn nog altijd verbeterpunten aan te wijzen in de samenwerking. Andere respondenten



vinden dat dit probleem nog niet is opgelost. Met name enkele vertegenwoordigers van zelforganisaties hebben het gevoel dat hun kennis en vaardigheden tijdelijk, beperkt en op incidentele basis worden ingezet. En dat ze op onderdelen mogen meedoen, maar niet meegenomen worden in het geheel. Het gevoel leeft dat ze worden gebruikt, omdat ze alleen ingeschakeld worden als het nodig is.

Dit gevoel leeft zowel ten aanzien van het contact met de overheid als met KIS. De enkele respondenten die spreken namens zelforganisaties uiten de behoefte dat KIS hun zelforganisatie en die van anderen als gelijkwaardige partners betreft bij het werk en op een structurelere basis samenwerkt bij het voorbereiden en organiseren van bijeenkomsten. Een respondent maakt duidelijk dat het moet gaan om gelijkwaardigheid op verschillende vlakken: positie, bekendheid, financiën en erkenning. Zelforganisaties zijn volgens betrokkenen goed op de hoogte wat er speelt en leeft binnen diverse gemeenschappen. Niet alle zelforganisaties zijn hiervoor geschikt volgens respondenten, maar er zijn er voldoende die hun waarde hebben bewezen.

*"Ik denk dat de samenwerking minimaal is. Dat is mijn gevoel. Je hebt alleen contact tijdens de grote netwerkbijeenkomst. Je bent niet direct betrokken bij het platform zelf. Ze vragen niet naar onze mening. Dat mis ik wel. Ik zou wel een verbinding willen zien met mensen die een binding hebben met de doelgroep en de thematiek. (...) De middelen voor vrijwilligersorganisaties zijn incidenteel en te beperkt."*

Medewerkers van KIS kaarten zelf ook aan dat zelforganisaties graag een inhoudelijke en praktische rol (zoals het werven bij de achterban) wensen te vervullen voor het platform. De vergoeding die zij hiervoor in gedachten hadden hebben ze aangekaart bij het ministerie, maar dit bleek niet mogelijk te zijn. Dan zouden ze ook een positie binnen het platform moeten krijgen, maar dat was niet mogelijk. KIS had er zelf ook geen middelen voor, met uitzondering van vergoedingen voor het geven van workshops. De medewerkers van KIS geven aan dat ze er alert op zijn geweest dat zelforganisaties wel bij elke bijeenkomst een workshop konden geven. Dit is dus voor sommige zelforganisaties niet voldoende. Met sommige zelforganisaties wordt er bovendien wel degelijk overlegd, maar het kost veel tijd die vaak niet beschikbaar is.



Volgens de medewerkers van KIS is een financiële beloning voor deze organisaties belangrijk; het is een vorm van erkenning van hun ervaring en expertise. Extra middelen hiervoor vanuit het ministerie zijn daarom wenselijk. Maar het gaat niet alleen om geld. Door ze een plek aan tafel te geven, voelen ze zich ook erkend en gehoord. De medewerkers van KIS zijn - net als de zelforganisaties zelf - er voorstander van om zelforganisaties een rol te geven bij het voorbereiden van de inhoud en vorm van bijeenkomsten. Lokale migrantenorganisaties worden zo ook betrokken en kunnen inbrengen waar ze tegenaan lopen of waar ze mee bezig zijn; zo worden zij voor anderen in de regio ook zichtbaar. Ook noemen de medewerkers de input van sommige zelforganisaties "verrijkend" en "vernieuwend".

## 5 Investeren in het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen

Verschillende groepen zijn ondervertegenwoordigd in het platform, volgens de respondenten. Het zou goed zijn om extra inspanningen te leveren om deze groepen beter te bereiken. Het valt meerdere respondenten op dat onder meer gemeenteambtenaren en zelforganisaties relatief weinig aanwezig zijn. Enkele respondenten noemen daarnaast dat de aanwezigheid van onderwijs en Veilig Thuis tegenvalt. Het is ingewikkeld om het onderwijs erbij te betrekken vanwege tijdgebrek en werkroosters.

*"Dat onderwijs weinig aanwezig is, is logisch. Ze hebben het heel druk. Ze zijn er wel eens geweest. Onderwijs is de vindplaats voor veel van de problemen, maar het onderwijspersoneel is het minst aanwezig van alle relevante professies."*

*"Onderwijs is er ook wel, maar wel vrij weinig. Misschien heeft dat met het tijdstip te maken. Als je lesgeeft, is het praktisch moeilijk om je vrij te roosteren."*

Een respondent benadrukt dat het belangrijk is dat gemeenten ook aanwezig zijn bij de bijeenkomsten van het platform, omdat er relevante kennis wordt gedeeld voor beleidsontwikkeling. Dat is volgens deze respondent hard nodig, omdat lokale ambtenaren vaak niet goed op de hoogte zijn van wat er speelt, terwijl zelfbeschikking raakt aan beleidsthema's als emancipatie, zorg, welzijn en veiligheid. Het is dan ook nodig om ambtenaren van verschillende afdelingen uit te nodigen.

Medewerkers van KIS zien het belang daarvan eveneens in en hebben ook pogingen ondernomen om deze doelgroep te bereiken, maar dit bleek in de praktijk erg ingewikkeld





te zijn. Ze hebben er te weinig tijd voor. KIS vroeg ook een kleine bijdrage van gemeenten - bijvoorbeeld een locatie, zodat ze iets meer konden doen met hun budget - maar dat bleek ingewikkeld te zijn voor gemeenten. Een respondent verklaart de beperkte aanwezigheid van gemeenteambtenaren vanuit het gegeven dat gemeenten versnipperd werken en zij denkt dat het vrijwel onmogelijk is om hun aanwezigheid te vergroten.

*"KIS probeerde om gemeenteambtenaren erbij te betrekken, maar het is bij de gemeente zo versnipperd en verkokerd. Ze zitten bij veiligheid, zorg en emancipatie. Zelfbeschikking, dat moet integraal aangepakt worden. Dan heb je 10 ambtenaren nodig van een gemeente."*

Als het gaat om groepen met een migratieachtergrond, wordt aangegeven dat Marokkaanse en Turkse Nederlanders vaak goed vertegenwoordigd zijn. Betrokkenen missen de aanwezigheid van onder meer (West)-Afrikaanse en Surinaamse Nederlanders. Ook worden nieuwe migrantengroepen genoemd, zoals mensen afkomstig uit Syrië en Eritrea. Verder worden autochtonen, waaronder orthodox-christenen, gemist. Tot slot wijzen enkele respondenten op het belang om oog te hebben voor nieuwe netwerken en jongere generaties die zich uitspreken.

*"Ik merk wel dat ze soms niet bepaalde doelgroepen bereiken. Het zou mooi zijn als ze daar wel moeite voor doen en de zelforganisaties alsnog bereiken. Met name Afrikaanse organisaties."*

De medewerkers van KIS vinden het belangrijk om meer aandacht te geven aan onder meer West-Afrikaanse Nederlanders en Surinaamse-Nederlanders, omdat zij tot op heden weinig bereikt zijn. Het is hiervoor nodig dat er wordt nagegaan waar de wensen en behoeften liggen van deze groepen, via persoonlijk contact. Meer in het algemeen vinden ze dat extra investeringen nodig zijn om gesloten gemeenschappen te bereiken, zowel onder islamitische als christelijke groepen.

## 6 Als rijksoverheid de eigen rol en verantwoordelijkheid vergroten

De aanbevelingen en verbeterpunten die genoemd zijn, zijn volgens betrokkenen niet haalbaar binnen de huidige financiële ruimte die KIS heeft. KIS heeft, vergeleken met voorganger Diversion, veel minder bestedingsruimte. Om de ambities waar te maken stellen zowel respondenten als medewerkers van KIS dat het nodig is om extra budget vrij te maken voor het platform. Naast de eerdergenoemde inhoudelijke zaken, is dit ook nodig voor praktische zaken. Om het netwerken van personen zo goed mogelijk te



faciliteren en te stimuleren zijn informele netwerkmomenten van belang. Ook wordt genoemd dat meer bestedingsruimte gewenst is om twee bijeenkomsten per jaar te organiseren in plaats van een. Dat kan bijdragen aan een hechtere groep betrokkenen. Verder wordt genoemd dat het organiseren van dergelijke bijeenkomsten, het onderhouden van het netwerk en het bereiken van nieuwe groepen de nodige tijd kost. Meer tijd en dus budget is nodig om de organisatie en planning te versterken.

Daarnaast kan het ministerie een grotere rol spelen door vaker maatschappelijke thema's te agenderen, relevante doelgroepen hierover te informeren, duidelijk zichtbaar te zijn op bijeenkomsten van het platform, het platform te verbinden aan andere initiatieven en samen te werken met diverse partijen, waaronder ook (kritische) zelforganisaties. Ook wordt genoemd dat er tijdens bijeenkomsten geregeld goede ideeën worden gedeeld, maar deze geen vervolg krijgen omdat er geen politici en/of beleidsambtenaren aanwezig zijn dan wel verantwoordelijkheid nemen om er iets mee te doen in de vorm van nieuwe beleidsinitiatieven. De betrokkenheid ontbreekt en daarmee ook de impact die het platform zou kunnen maken.

*"Ik denk dat het platform geen zeggenschap heeft. Het is geïnitieerd door het ministerie, maar het heeft nergens impact. Als het ministerie niks doet met de uitkomsten - eigenlijk zou dat een soort verplichting moeten zijn. Nu hangt het in de lucht wie er wat doet met de aangedragen actiepunten. Sommige actiepunten, zoals hoe je bijvoorbeeld op scholen de burgerrechten en meningsuiting bespreekbaar kan maken, daar hebben we nooit meer iets van teruggekregen. Iedereen vond dat goed, maar doordat er niets mee wordt gedaan vergeet je het weer. (...) Er komen prachtige verslagen van de bijeenkomsten. Met aanbevelingen richting de overheid, onderwijs, politie en recht en algemeen. Hele goede aanbevelingen, maar niemand is eigenaar van de aanbevelingen. Het krijgt nooit een opvolging. Het stopt na de bijeenkomst. Er is geen eigenaarschap. Dat is wel jammer, want dat zou een meerwaarde zijn. Er is ook geen terugkoppeling. Elk jaar zijn er aanbevelingen en daar blijft het dan bij. Her en der terug zie je wel een vertaling in beleid, maar die verbinding is niet structureel."*

*"Je moet ook nadenken vooraf over wat we gaan we doen met de resultaten. Het is frustrerend voor mensen als er tijdens bijeenkomsten goede dingen geroepen worden, maar er vervolgens niets mee gedaan wordt omdat de politiek niet aanwezig is. De uitkomst moet van tevoren duidelijk zijn."*

Respondenten ervaren dat rijksambtenaren niet of nauwelijks aanwezig zijn. Men is er eensgezind over dat hun betrokkenheid groter moet zijn. Een nadeel dat hierbij genoemd



is, zijn de vele personeelwisselingen binnen ministeries, waardoor de kennisopbouw over de thematiek steeds opnieuw begint. Respondenten zien graag dat het ministerie tijdens bijeenkomsten van het platform deelnemers informeert over beleidsontwikkelingen in Den Haag. Aanwezigheid en betrokkenheid hebben ook een belangrijke functie, omdat de overheid daarmee richting alle betrokkenen uitstraalt dat het onderwerp belangrijk wordt gevonden. Dit alles vraagt wel om voldoende tijd en ruimte voor ambtenaren.

*“Heel veel mensen weten niet wat er speelt. Je hebt nu de Actieagenda Schadelijke Praktijken. Dat is prachtig om te bespreken bij het platform.”*

Ook het belang van interdepartementale samenwerking tussen verschillende ministeries wordt benadrukt aangezien zelfbeschikking aan meerdere thema's raakt en een integrale aanpak vraagt. Verder noemen enkele respondenten de politieke wisselingen een groot nadeel. Per kabinet verandert de betrokkenheid en dat heeft impact. Als er een minister is die weinig interesse toont in de thematiek staat de continuïteit van het platform onder druk en ontstaat er een "rommelige situatie". Een respondent signaleert dat er hierdoor voortdurend een verandering ontstaat in de manier van samenwerking tussen organisaties in het veld en de overheid.



## 4 Conclusie

In dit hoofdstuk beantwoorden wij de onderzoeksvragen van de evaluatie. Dit slothoofdstuk vormt tevens de samenvatting van het rapport en presenteert de belangrijkste bevindingen uit de eerdere hoofdstukken. Na een korte inleiding, waarbij we de onderzoeksvragen en methoden beschrijven, bespreken we eerst de mate waarin de doelen zijn gerealiseerd. We sluiten af met de belangrijkste aanbevelingen die respondenten zien voor het platform.

### 4.1 Inleiding

Het Platform Eer en Vrijheid is een landelijk platform voor partijen die zich bezighouden met thema's als huwelijksdwang, achterlating, huwelijkse gevangenschap, gedwongen leven in isolement en eengerelateerd geweld. Deze praktijken kunnen voortkomen uit een gebrek aan erkenning van en respect voor het zelfbeschikkingsrecht van mensen. Het platform organiseert bijeenkomsten voor professionals en vrijwilligers met als doel om kennis over te dragen, netwerken te versterken en onderwerpen te agenderen en bespreekbaar te maken.

De evaluatie moest inzicht bieden in het functioneren van het platform sinds dit, vanaf 2018, onder KIS valt. Tevens was er binnen de evaluatie ruimte om te komen tot een eventuele aanscherping van de doelen en voor het formuleren van aanbevelingen. In het onderzoek stonden de volgende vragen centraal:

- 1 In hoeverre worden de doelstellingen van het platform volgens deelnemers gerealiseerd?
- 2 Welke aanbevelingen en verbeterpunten zien deelnemers voor het platform?

Om deze vragen te beantwoorden zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet: een enquête (kwantitatief), een focusgroep en interviews onder deelnemers, interviews met medewerkers van KIS (kwalitatief) en deskresearch.

De belangrijkste conclusie met betrekking tot de eerste onderzoeksvraag is dat er goede resultaten zijn behaald ten aanzien van kennisoverdracht en netwerkversterking. Het agenderen en bespreekbaar maken van maatschappelijke problematiek verdient wel een extra impuls.



De beantwoording van de tweede onderzoeksvraag heeft geresulteerd in twee typen aanbevelingen. We onderscheiden allereerst de volgende aanbevelingen die betrekking hebben op het functioneren van het platform uitgaande van de bestaande opzet en doelen:

- Het platform voortzetten, maar wel vernieuwen;
- Huidige doelen behouden, maar wel aanscherpen;
- Informatievoorziening verbeteren;

Daarnaast formuleren we aanbevelingen die verder reiken dan de bestaande opzet en doelen van het platform, namelijk:

- Uitdragen dat zelfbeschikking niet alleen betrekking heeft op groepen met een migratieachtergrond;
- Meer samenwerken met zelforganisaties;
- Investeren in het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen;
- Als rijksoverheid de eigen rol en verantwoordelijkheid vergroten.

In paragraaf 4.2 beschrijven we de onderzoeksresultaten over de mate waarin volgens de deelnemers de doelstellingen van het platform zijn gerealiseerd. In paragraaf 4.2 lichten we de aanbevelingen nader toe. In paragraaf 4.3 sluiten we het hoofdstuk af met een slotwoord.

## 4.2 Doelrealisatie

In deze paragraaf geven we antwoord op de eerste onderzoeksvraag, namelijk in hoeverre deelnemers ervaren dat de doelstellingen van het platform zijn gerealiseerd. We bespreken daarbij eerst het oordeel van respondenten over de mate waarin het platform erin slaagt om kennis te overdragen en netwerken te versterken. Daarna lichten we toe in hoeverre er volgens respondenten ruimte is om maatschappelijke problemen te agenderen en bespreekbaar te maken tijdens bijeenkomsten van het platform.



## 4.2.1 Goede resultaten bij kennisoverdracht en netwerkversterking

We concluderen dat de respondenten positief oordelen over het Platform Eer en Vrijheid. De meeste respondenten die hebben deelgenomen aan de enquête – een groep die voornamelijk bestaat uit hoogopgeleide, vrouwelijke professionals in loondienst - ervaren het platform als waardevol, de informatie van toegevoegde waarde en de bijeenkomsten als nuttig en inspirerend.

Het platform lijkt er bovendien redelijk goed in te slagen de doelen 'kennisdeling' en 'netwerken' te realiseren. Zo blijkt uit de enquête dat de helft vindt dat het platform voldoende mogelijkheden biedt om kennis te delen en eveneens de helft vindt dat ze nieuwe kennis opdoet. Slechts een klein deel van de respondenten is het hier niet mee eens.

Uit de toelichtingen wordt duidelijk dat sommige respondenten vinden dat het platform weinig variatie biedt in de inhoud van de informatievoorziening en dat de aangeboden kennis niet altijd goed aansluit bij behoeften van de verschillende doelgroepen.

Iets minder dan de helft heeft dankzij het platform het netwerk versterkt en/of uitgebreid. Slechts een klein deel ervaart geen netwerkversterking door deelname aan activiteiten van het platform. Relatief veel respondenten geven overigens een neutraal antwoord. Mogelijk is dat omdat hun ervaring met het platform en de bijeenkomsten dusdanig beperkt is dat ze geen geïnformeerde mening kunnen geven. Het is mogelijk ook deels een indicatie van de matige tevredenheid onder een deel van de respondenten over de mogelijkheden om te netwerken en dat er zaken zijn die voor verbetering vatbaar zijn.

Uit het kwalitatieve onderzoek komt een vergelijkbaar positief beeld naar voren. Hoewel er ook hier enkele kanttekeningen worden geplaatst, is men in het algemeen positief te spreken over de kennisdeling. De kennis is toepasbaar, reikt concrete handvatten aan, informeert over nieuwe aanpakken en methoden en draagt bij aan de deskundigheid van deelnemers. De respondenten vinden dat de gedeelde kennis ook goed aansluit op de kennisbehoeften van de deelnemers.

Werkzame elementen die de kwaliteit van de kennisoverdracht versterken, zijn volgens betrokkenen de duidelijke inhoudelijke focus bij de bijeenkomsten, de interessante inhoud en de werkvormen (combinatie van plenaire bijeenkomsten en workshops). Daarnaast noemen ze de inhoudelijke deskundigheid bij KIS en de sprekers, de aandacht voor praktische en herkenbare situaties, de kwaliteit van de dagvoorzitter en het inzetten van rolmodellen tijdens de bijeenkomsten belangrijk. Ook het betrekken van zelforganisaties zien ze als een werkzaam element, maar op dat punt is nog wel verbetering mogelijk. Duidelijk werd verder dat deelnemers ook de behoefte hebben om hun eigen kennis en



ervaringen met anderen te delen. Ze leren dus niet alleen van sprekers en workshopleiders, maar ook van andere deelnemers.

De respondenten ervaren verder dat het platform zowel mogelijkheden biedt op het uitbreiden van netwerken als op het versterken van bestaande netwerken. Contactgegevens worden uitgewisseld en mensen ontmoeten elkaar buiten de bijeenkomsten om. Netwerkuitbreiding is mede mogelijk geweest, omdat KIS erin geslaagd is om met het platform ook nieuwe mensen te bereiken. Een ander merkt daarnaast op dat KIS het bestaande netwerk goed heeft onderhouden, hetgeen deelnemers ook de mogelijkheden aanreikt om vertrouwde banden weer aan te halen.

Wel wijzen respondenten op enkele knelpunten. Deelnemers vinden het belangrijk om netwerkvorming sterker te stimuleren dan nu gebeurt bij het platform. Omdat KIS echter minder financiële ruimte heeft in vergelijking tot de periode dat Diversion de bijeenkomsten organiseerde, zijn ze minder goed in staat om netwerkvorming effectief te stimuleren, bijvoorbeeld met behulp van informele netwerkmomenten. Bij onlinebijeenkomsten zijn er ook beperkingen voor mensen om interacties aan te gaan met andere deelnemers. De coronacrisis heeft de mogelijkheid van fysieke bijeenkomsten voor een langere periode niet mogelijk gemaakt. Online-bijeenkomsten hebben overigens niet alleen maar nadelen. Genoemd is ook dat dit ook de mogelijkheid bood om nieuwe groepen te bereiken.

#### 4.2.2 Agenderen en bespreekbaar maken van problematiek behoeft impuls

Het derde doel van het platform is gericht op het agenderen en bespreekbaar maken van problemen. Hier concluderen we dat de antwoorden van de deelnemers een minder gunstig beeld geven als bij de twee andere doelen. In het kwantitatieve onderzoek maakt de enquête duidelijk dat slechts een op de drie respondenten voldoende ruimte voelt om problematiek te agenderen en bespreekbaar te maken. Op basis van de enquête is niet aan te geven waarom niet een groter deel deze stelling onderschrijft.

In het kwalitatieve onderzoek is gevraagd naar de rol van KIS bij het agenderen en bespreekbaar maken van problematiek. Dat leverde een gemengd beeld op. Waar sommige respondenten – inclusief medewerkers van KIS - van mening zijn dat er tijdens bijeenkomsten wel dergelijk aandacht is voor het bespreken van maatschappelijk gevoelige en actuele thema's, vinden anderen dat hier juist geen ruimte voor is. De critici menen dat het minder bruisend is dan vroeger en dat er tegenwoordig alleen op een politiek correcte wijze wordt gesproken. De nadruk zou volgens een enkeling te veel draaien om kennisdeling en presentaties over methodieken, in plaats van om het



bespreken van actuele en urgente thema's. Overigens geeft een aantal respondenten aan dat ze politieke discussies tijdens bijeenkomsten niet relevant vinden. In hun ogen moet de nadruk juist liggen op het bespreken van aanpakken en methoden om problemen effectief te voorkomen en samenwerking te stimuleren. Er is dus sprake van uiteenlopende verwachtingen en verschillende perspectieven van deelnemers op dit punt.

Hoe het ook zij, op basis van deze evaluatie concluderen we dat deze doelstelling van het platform extra aandacht verdient, ook omdat deze doelstelling maar door weinig respondenten werd benoemd als belangrijke opbrengst van de bijeenkomsten of als reden om naar een bijeenkomst te gaan.

## 4.3 Aanbevelingen en verbeterpunten

In de enquête, de interviews en in de focusgroep kregen respondenten de kans om aanbevelingen en verbeterpunten te formuleren voor het platform. Zoals we in de inleiding van dit hoofdstuk al aangaven, heeft dit twee typen aanbevelingen opgeleverd. We onderscheiden enerzijds aanbevelingen die betrekking hebben op het functioneren van het platform uitgaande van de bestaande opzet en doelen en anderzijds aanbevelingen die verder rijken dan de bestaande opzet en doelen van het platform.

### 4.3.1 Aanbevelingen gericht op functioneren binnen bestaande kaders

De aanbevelingen van respondenten zijn deels gericht op aspecten die binnen de huidige opzet en doelen reeds aanwezig zijn, maar volgens betrokkenen verbeterd kunnen worden. Zo vinden ze dat het platform voortgezet moet worden, maar wel toe is aan vernieuwing. Ook vindt men dat de huidige doelen relevant zijn, maar aanscherping van deze doelen is gewenst. Verder kan de informatievoorziening verbeterd worden. Hieronder gaan we nader in op deze verbeterpunten.

#### *Platform voortzetten, maar wel vernieuwen*

We concluderen dat er eensgezindheid is over de relevantie van het platform en het belang om dit voort te zetten. Het platform kan wel een vernieuwing en verdieping gebruiken, bijvoorbeeld door meer ruimte te bieden om actuele thema's te agenderen. Of door het platform sterker te verbinden aan wetenschap en het ontwikkelen van *evidence based* beleid en *evidence based* werken te stimuleren. Een andere manier om





te vernieuwen is door het aanbod van het platform te diversifiëren, voor verschillende doelgroepen vanwege verschillende behoeften.

#### *Huidige doelen behouden, maar wel aanscherpen*

De huidige doelen van het platform zijn relevant en passend. De respondenten hebben niet of nauwelijks nieuwe doelen genoemd. Dit neemt niet weg dat er wel enkele suggesties voor verbetering zijn genoemd. Zo is aan de orde gesteld dat de doelen te open zijn en dat meer focus en concretisering en een duidelijke achterliggende missie, visie en strategische koers gewenst zijn. Mensenrechten zouden volgens verscheidene respondenten het fundament of kader moeten vormen van alle thema's die besproken worden tijdens bijeenkomsten van het platform.

#### *Informatievoorziening verbeteren*

De informatievoorziening over de bijeenkomsten dient verbeterd te worden. Zo bleek dat een derde van de respondenten uit de enquête als reden voor niet deelnemen aan bijeenkomsten aangeeft er niet van op de hoogte te zijn geweest. Voor een aantal respondenten is het onduidelijk wat precies de bedoeling is van het platform, hoe vaak het platform bijeenkomt, wat de (lange termijn) planning is, wat je er kunt halen en brengen, enzovoorts. Een mogelijke verklaring voor de tekortschietende informatievoorziening is dat er perioden zijn waarin er niet gecommuniceerd wordt over het platform of de bijeenkomsten, waardoor het volgens de respondenten aan betekenis verliest. Dit hangt weer samen met het gegeven dat er maar een keer per jaar een bijeenkomst kan worden georganiseerd. In de aanloop en na afloop van bijeenkomsten wordt er wel over gecommuniceerd, maar daarna volgt er een periode van weinig tot geen communicatie.

Hier staat tegenover dat in sommige interviews de nieuwsbrief genoemd werd als een relevante kennisbron voor het werk. Ook medewerkers van KIS vertellen dat ze soms complimenten krijgen over de nieuwsbrief. De respondenten vinden het prettig dat ze via de nieuwsbrief op de hoogte gehouden worden van relevante kennis.

### **4.3.2 Aanbevelingen die verder reiken dan de bestaande kaders**

Respondenten kregen ook de ruimte om buiten de bestaande doelen en opzet na te denken over mogelijke verbeterpunten. Dat leverde vier aanbevelingen op. Een eerste aanbeveling is dat het belangrijk is om te communiceren dat zelfbeschikking niet alleen van toepassing is op groepen met een migratieachtergrond. Ook wordt bepleit dat een intensievere samenwerking met zelforganisaties en extra inzet op het bereiken van



ondervertegenwoordigde groepen gewenst is. Tot slot is er de wens dat de rijksoverheid een grotere rol en verantwoordelijkheid inneemt. We lichten deze aanbevelingen hieronder nader toe.

#### *Uitdragen dat zelfbeschikking niet alleen betrekking heeft op groepen met een migratieachtergrond*

Aandacht voor bevordering van het recht op zelfbeschikking zou zich niet alleen moeten richten op groepen met een migratieachtergrond. Het is om verschillende redenen belangrijk om uit te dragen dat geweld in afhankelijkheidsrelaties en ondermijning van het zelfbeschikkingsrecht ook onder autochtonen voorkomt. Ten eerste is het belangrijk om de beschikbare kennis en vaardigheden ook breder in de samenleving te benutten. Ten tweede is het belangrijk om onnodige stigmatisering van groepen met een migratieachtergrond te vermijden. Het is belangrijk om in beleidstaal hier aandacht aan te besteden.

Deze evaluatie heeft geen eenduidig antwoord opgeleverd of dit ook betekent dat het platform inspanningen moet leveren om gericht autochtone, behoudende christenen te bereiken. Hierover bestaan namelijk verschillende opvattingen en ideeën. Sommige respondenten hechten er waarde aan dat deze groep ook aanwezig is op bijeenkomsten van het platform. Anderen vrezen dat dit niet gaat werken, omdat deze mensen niet gewend zijn samen te werken met de huidige groep deelnemers. Geforceerd het netwerk uitbreiden kan ten koste gaan van de kracht van het bestaande netwerk.

#### *Samenwerken met zelforganisaties*

In de eindevaluatie van het Actieplan Zelfbeschikking kwam naar voren dat er in de aanpak van zelfbeschikking onvoldoende op gelijkwaardige basis wordt samengewerkt met migrantenzelforganisaties (Panteia & Bureau Omlo, 2018). Geconcludeerd werd dat deze organisaties in het algemeen goed in staat zijn om de doelgroep te bereiken en vertrouwen te winnen. Maar ze zijn volgens de respondenten uit dat onderzoek niet altijd voldoende toegerust om de doelgroep professioneel te ondersteunen bij de problematiek die zij ervaren.

In deze evaluatie zien we dat er vergelijkbare knelpunten worden ervaren. Respondenten benadrukken het belang van een goede samenwerking met zelforganisaties bij het organiseren en vormgeven van de bijeenkomsten. In het verleden leefde het gevoel dat zelforganisaties onvoldoende betrokken werden en beperkte erkenning en waardering kregen voor hun kwaliteiten. Volgens sommige respondenten is daar nog steeds niet veel verbetering in te zien. Zij hebben het gevoel dat de kennis en vaardigheden van personen die verbonden zijn aan zelforganisaties tijdelijk, beperkt en op incidentele basis wordt



ingezet. Het gevoel leeft dat ze worden gebruikt, omdat ze alleen ingeschakeld worden als het hoognodig is.

Respondenten die spreken namens zelforganisaties uiten de behoefte dat KIS hun zelforganisatie en die van anderen als gelijkwaardige partners betrekt bij het voorbereiden en organiseren van bijeenkomsten en op een structurelere basis samenwerkt. Er zijn voldoende zelforganisaties die hun waarde hebben bewezen en betekenisvol kunnen zijn voor KIS omdat ze goed weten wat er speelt en leeft binnen diverse gemeenschappen. Medewerkers van KIS onderschrijven het belang hiervan. Op dit moment zijn financiële beperkingen de belangrijkste reden waarom een structurele samenwerking nog onvoldoende van de grond is gekomen. Om de samenwerking te verbeteren zijn dan ook extra middelen noodzakelijk.

#### *Investeren in het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen*

Extra inspanningen zijn nodig om ondervertegenwoordigde groepen beter te bereiken. Het valt meerdere respondenten op dat gemeenteambtenaren en zelforganisaties relatief weinig aanwezig zijn. Enkele respondenten noemen daarnaast dat de aanwezigheid van professionals uit de wetenschap, onderwijs, jongerenwerk en Veilig Thuis tegenvalt. Als het gaat om groepen met een migratieachtergrond, wordt aangegeven dat Marokkaanse en Turkse Nederlanders vaak goed vertegenwoordigd zijn. Betrokkenen missen de aanwezigheid van onder meer (West)-Afrikaanse en Surinaamse Nederlanders. Ook worden nieuwe migrantengroepen genoemd, zoals mensen afkomstig uit Syrië en Eritrea. Verder worden orthodox-christelijke groepen gemist. Tot slot wijzen enkele respondenten op het belang om oog te hebben voor nieuwe netwerken en jongere generaties die zich uitspreken tegen geweld in afhankelijkheidsrelaties en inperking van zelfbeschikking.

#### *Als rijksoverheid de eigen rol en verantwoordelijkheid vergroten*

In het onderzoek werd duidelijk dat een grotere rol en betrokkenheid van de rijksoverheid wenselijk wordt geacht. Daar is grote behoefte aan onder betrokkenen. De overheid kan bijvoorbeeld vaker maatschappelijke thema's agenderen, relevante doelgroepen hierover informeren, duidelijk zichtbaar zijn op bijeenkomsten van het platform en samenwerken met diverse partijen waaronder ook (kritische) zelforganisaties. Tijdens bijeenkomsten worden geregeld goede ideeën gedeeld, maar dit krijgt volgens respondenten geen vervolg omdat er geen politici en/of beleidsambtenaren aanwezig zijn, dan wel de verantwoordelijkheid nemen om er iets mee te doen. Het eigenaarschap ontbreekt en daarmee ook de impact die het platform zou kunnen hebben. Daarnaast is er behoefte aan actieve informatie over beleidsontwikkelingen in Den Haag. Verder is belangrijk dat de rijksoverheid uitstraalt het onderwerp belangrijk te vinden door zichtbaar te zijn op bijeenkomsten en betrokkenheid te tonen.



Tot slot noemen respondent en medewerkers van KIS het belangrijk dat er meer bijeenkomsten per jaar worden georganiseerd en dat er meer mogelijkheden zijn om tussen de bijeenkomsten door netwerken te onderhouden en nieuwe groepen te bereiken. Om dergelijke ambities te realiseren is een vergroting van het budget nodig.

## 4.4 Tot slot

Het evalueren van de lange termijn doelen – zoals eerder geformuleerd in de veranderingstheorie op basis van een interview met medewerkers van KIS – viel buiten de scope van deze studie. Hoewel de bijdrage van het platform aan deze doelen vanwege de beperkte middelen en activiteiten van het platform naar verwachting beperkt is en bovendien moeilijk te onderzoeken is, zou het goed zijn als er een strategisch beleidsplan wordt ontwikkeld dat reflecteert op de vraag hoe en of het platform kan bijdragen aan deze doelen. Het gaat om belangrijke doelen, zoals het stimuleren van professionalisering en de kwaliteit van hulpverlening, samenwerking tussen professionals en vrijwilligers, empowerment van gemeenschappen en het voorkomen en verminderen van het aantal slachtoffers. Daarbij is het ook van belang het platform in de bredere context te plaatsen van andere initiatieven en organisaties die actief zijn op dit terrein. Dat vereist het maken van een omgevingsanalyse. Uiteindelijk is het ook belangrijk om de achterliggende aannames en veronderstelde effecten te toetsen via (evaluatie)onderzoek. Leidt kennisdeling in de praktijk daadwerkelijk tot gedragsverandering onder deelnemers van het platform? Resulteert meer samenwerking tussen professionals en/of vrijwilligers in de praktijk ook tot een betere hulpverlening, tijdige signalering en doorverwijzing? Daarnaast kunnen de suggesties voor verbetering van de respondenten verder worden ontwikkeld, samen met betrokkenen, zowel de deelnemers als de organisatoren.



# Bijlage 1

## Aanvullende methodologische verantwoording

Voor het ontwerp van de enquête is gebruik gemaakt van MS Forms. De enquêtegegevens werden anoniem verzameld. Dat wil zeggen dat er geen koppeling was tussen de namen en e-mailadressen van de deelnemers en de antwoorden. Bij de start van de enquête, bij de eerste vraag, werd aan de respondenten gevraagd om toestemming te verlenen voor het anoniem verzamelen, bewaren en gebruiken van hun antwoorden. Het invullen van de enquête duurde 5 tot 10 minuten.

De enquête bestond uit drie secties. Sectie 1, 'algemene informatie', had betrekking op het verkrijgen van achtergrondgegevens van de respondent. Te denken valt aan geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, soort organisatie, functie en met welke thema's de respondent zich bezighoudt. Sectie 2 richtte zich onder andere op de ervaringen met de KIS-nieuwsbrief en de bekendheid met het Platform Eer en Vrijheid. In sectie 3, 'Bijeenkomsten', werd onder andere gevraagd naar redenen om wel of niet naar de bijeenkomsten te gaan en naar de opbrengsten van deze bijeenkomsten. Tot slot werden er verbeterpunten en tips gevraagd.



## Bijlage 2

### Vragenlijst

#### KIS evaluatieonderzoek Eer en Vrijheid

\* Dit formulier registreert uw naam, vul uw naam in.

Geachte heer/mevrouw,

Sinds 2018 organiseert het Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) de bijeenkomsten van het Platform Eer en Vrijheid, ook wel bekend als de bijeenkomsten Eer en Vrijheid. Dit gebeurt in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. KIS laat op verzoek van de Tweede Kamer een evaluatie uitvoeren naar het Platform Eer en Vrijheid over de afgelopen drie jaar. Beide willen graag inzicht verkrijgen in de ervaringen van deelnemers van dit netwerk met het doel waar nodig het functioneren van het Platform te verbeteren.

KIS heeft Bureau Omlo gevraagd dit onderzoek uit te voeren. Omdat u heeft deelgenomen aan één of meer bijeenkomsten, heeft KIS uw e-mailadres beschikbaar gesteld om u te benaderen voor dit evaluatieonderzoek. Uw e-mailadres wordt alleen hiervoor gebruikt en wordt na afloop uit onze bestanden verwijderd.

Middels deze enquête kunt u uw ervaringen en ideeën met de onderzoekers delen. Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig, anoniem (er is geen koppeling tussen uw e-mailadres en uw antwoorden) en u kunt op ieder moment stoppen met de enquête. Het invullen van de enquête duurt 5-10 minuten. Pas wanneer u op het einde van het formulier op 'verzenden' klikt, worden uw antwoorden naar de onderzoekers verzonden.

#### **Toestemmingsverklaring**

Ik geef toestemming voor het anoniem verzamelen, bewaren en gebruiken van mijn antwoorden uitsluitend voor het doel van dit onderzoek.

*(Als uw antwoord 'nee' is, kunt u dit scherm sluiten)*



Ja

Nee

### **Algemene informatie**

Wat is uw geslacht?

Man

Vrouw

Anders

Wat is uw leeftijd?



Wat is uw opleidingsniveau?

- Laag (geen, basisonderwijs, vmbo-b/k, vmbo /t, avo onderbouw, mbo1)
- Midden (mbo 2, 3 of 4 en havo, vwo bovenbouw, hbo/wo propedeuse)
- Hoog (havo, wo, postacademisch en doctoraat)

Bent u via een organisatie betrokken bij het Platform Eer en Vrijheid?

- Ja
- Nee (ga door naar vraag 7)

Zo ja, via wat voor soort organisatie?

Wat is/zijn uw functie(s)? Kunt u tevens aangeven of het een vrijwilligersfunctie of een betaalde functie betreft?





Met welk(e) thema('s) houdt u zich voornamelijk bezig? (bijvoorbeeld: zelfbeschikking, seksueel grensoverschrijdend gedrag, mannenemancipatie, geweld tegen vrouwen, enzovoort)

### Informatievoorziening

Ontvangt u de KIS nieuwsbrief?

Ja

Nee (ga door naar vraag 12)

Hoe waardeert u deze nieuwsbrief?

1      2      3      4      5      6      7      8      9      10  
                          

Kunt u uw antwoord toelichten?



Hoe bekend bent u met het Platform Eer en Vrijheid of met de bijeenkomsten Eeren Vrijheid?

- Zeer bekend
- Redelijk bekend
- Enigszins bekend
- Amper bekend
- Niet bekend *(ga door naar vraag 16)*

Op welke manieren wordt u geïnformeerd over het Platform Eer en Vrijheid?  
(meerdere antwoorden mogelijk)

- via de KIS nieuwsbrief
- via de artikelen op de website van KIS
- via berichten op social media
- ik ontvang updates vanuit mijn eigen organisatie
- via personen uit mijn netwerk
- via e-mail (anders dan de KIS nieuwsbrief)
- 



Hoe waardeert u de informatie vanuit KIS over het Platform Eer & Vrijheid?

- |                       |                       |                       |                       |                       |                       |                       |                       |                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| 1                     | 2                     | 3                     | 4                     | 5                     | 6                     | 7                     | 8                     | 9                     | 10                    |
| <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> |

Kunt u uw antwoord toelichten?

Heeft u een tip voor het verbeteren van de informatievoorziening vanuit KIS over het Platform Eer en Vrijheid?



## Bijeenkomsten

Sinds KIS het Platform Eer en Vrijheid uitvoert, zijn er 5 bijeenkomsten gehouden. Welke van deze 5 bijeenkomsten heeft u bijgewoond? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- 11 oktober 2018: Netwerkbijeenkomst, Amersfoort
- 21 maart 2019: Netwerkbijeenkomst, Den Haag
- 11 oktober 2019: Landelijke bijeenkomst, Utrecht
- 29 oktober 2020: Rondetafelgesprek Zelfbeschikking en Mannenemancipatie, online
- 19 november 2020: Webinar 'Geweld tegen vrouwen? Mannen als deel van de oplossing!'
- Ik weet niet meer welke bijeenkomst ik heb bijgewoond
- Ik heb geen enkele bijeenkomst bijgewoond *(ga door naar vraag 26)*

Waarom ging u naar deze bijeenkomst(en)? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Vanwege de mogelijkheid tot het versterken van mijn bestaande netwerk
- Vanwege de mogelijkheid om nieuwe mensen te ontmoeten en mijn netwerk uit te breiden
- Om nieuwe kennis op te doen over voor mij bekende thema's (verdieping)
- Om kennis op te doen over nieuwe thema's (verbreding)
- Om mijn eigen kennis met anderen te delen
- Om een eigen onderwerp te agenderen en/of te bespreken
- Ik vond het thema interessant
- 



Hoe tevreden bent u over de bijeenkomst(en) die u heeft bijgewoond?

- 1      2      3      4      5      6      7      8      9      10
- 

Kunt u uw antwoord toelichten?

Wat is voor u de belangrijkste opbrengst van de bijeenkomst(en)?

Mist u bepaalde deelnemers of organisaties tijdens de bijeenkomsten?

- Ja
- Nee

Kunt u uw antwoord toelichten?



Is er een thema dat u heeft gemist tijdens de bijeenkomsten of dat volgens u meer aandacht behoeft?

Ja

Nee

Kunt u uw antwoord toelichten?



Wellicht heeft u één of meer bijeenkomsten niet bijgewoond. Waarom ging u niet naar de bijeenkomst(en)? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik was er niet van op de hoogte
- Ik was verhinderd / Ik had geen tijd
- Ik vond het thema niet interessant
- Ik verwachtte dat ik mijn netwerk onvoldoende kon versterken/uitbreiden
- Ik verwachtte dat er geen ruimte was om een eigen onderwerp te agenderen of te bespreken
- Ik verwachtte dat er onvoldoende kennisuitwisseling plaatsvond
- Vanwege het regionale karakter van de bijeenkomst(en)
- De bijeenkomst(en) had(den) op dat moment voor mij geen meerwaarde
- De opzet/werkvorm sprak me niet aan
- Omdat andere collega's al gingen
- Dat weet ik niet meer
- 



Heeft uw weleens meegewerkt aan de voorbereiding en/of uitvoering van een bijeenkomst?

Ja

Nee *(ga door naar vraag 29)*

Zo ja, waar bestond uw bijdrage uit?

Ik heb meegedacht over de inhoud van de bijeenkomst

Ik heb een workshop gegeven

Ik was spreker





## Stellingen

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het Platform Eer en Vrijheid?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Het platform biedt voldoende mogelijkheden om kennis te delen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Dankzij het platform doe ik nieuwe kennis op	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Dankzij het platform heb ik mijn netwerk versterkt en/of uitgebreid	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ik voel voldoende ruimte om de problematiek te agenderen en bespreekbaar te maken	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Het informatie aanbod sluit aan bij mijn behoefte	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ik ervaar dagelijks werk voordelen van mijn deelname aan het platform	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
De informatie vanuit het platform is duidelijk	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ik ben tevreden over de hoeveelheid informatie vanuit het platform	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>



Kunt uw antwoorden toelichten?



## Verbeterpunten en tips

Hoe kunnen de bijeenkomsten van het Platform Eer en Vrijheid volgens u verbeterd worden, metbetrekking tot...

... het delen/opdoen van kennis?

... het netwerken?

... het agenderen/bespreken van problematiek?

Heeft u nog andere tips voor het Platform Eer en Vrijheid?



## Groepsgesprek

Wij zouden graag met u verder willen praten over de activiteiten van het Platform Eer en Vrijheid. Daarom organiseren wij binnenkort een online groepsgesprek.

Wilt u deelnemen aan dit groepsgesprek? Stuur dan een e-mailbericht met als onderwerp 'Deelname groepsgesprek KIS' naar [jurriaanomlo@outlook.com](mailto:jurriaanomlo@outlook.com). De onderzoekers nemen dan contact met u op. Hartelijk dank.

Dit is het einde van de enquête. U kunt deze nu verzenden. Heel hartelijk bedankt voor uw tijd en moeite!



## Bijlage 3

# Lijst met thema's waar respondenten zich mee bezig houden

- Zelfbeschikking
- Geweld (huiselijk / tegen vrouwen / eengerelateerd / seksueel)
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Cultuur sensitief werken / interculturele communicatie
- Mensenrechten
- Islam / radicalisering
- Opvoeden / opgroeien / ouderschap / gezinsdynamiek
- Inburgering / integratie statushouders
- Zelfontplooiing / zelfvertrouwen
- Huwelijksdwang, huwelijkse gevangenschap, huwelijk/echtscheiding
- Achterlating
- Religieus familierecht
- Lhbt, seksuele diversiteit
- Trauma en hechting
- Vrouwenemancipatie
- Verborgene vrouwen
- Stedelijke ontwikkeling
- Schadelijke praktijken
- Meisjesbesnijdenis
- Advocacy
- Weerbaarheid
- Civic and youth engagement
- Mannenemancipatie
- Participatie
- Jeugdproblematiek
- Agressie & vermogen
- Gendergelijkheid
- Empowerment
- Veilige situatie



